

Revistă premiată cu medalia și diploma „Pamfil Șeicaru” pentru literatură 2008 și „Premiul de excelență” al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România 2011-2012

Climates

89-90

Anul 9
februarie-martie
2016

Director fondator:
Ion Iancu Vale

Director editor:
Gheorghe-Valerică
Cimpoca

literare

Revistă literară și de cultură românească
Fondată: mai 2007

“Primăvara Magică” pictură de Anca BULGARU

Climate literare

Semnează în acest număr

Ana Blandiana	pg 3
Octavian Lupu	pg 4
Georgeta Blendea Zamfir	pg 6
George Roca	pg 8
Corin Bianu	pg 12
Al. Florin Țene	pg 14
Luca Cipola	pg 16
Daniel Ioniță	pg 18
Ion Teodor Palade	pg 19
Elena M. Câmpan	pg 20
Roni Căciularu	pg 21
Gabriel Popescu	pg 23
Gheorghe Valerică Cimpoca	pg 24
Ion Dodu Bălan	pg 26
Dorel Shori	pg 27
Aliona Munteanu	pg 28
Madeline Davidsohn	pg 29
Gabriela Căluțiu Sonnenberg	pg 30
Corina Shmily	pg 31
Ion Iancu Vale	pg 33
Constantin Voicu	pg 34
George Bârligeanu	pg 36
“Mari scriitori ruși”	pg 37

Transmitem toate scuzele scriitoarei Magdalena Albu, căreia dintr-o eroare în numărul 88 al revistei noastre a fost publicată sub o altă poză de autor.

CONTURI PENTRU DEPUNERI DESCHISE LA BANCA TRANSILVANIA TÂRGOVIȘTE
RO54 BTRL 01601201U02393XX - pentru depuneri în LEI
RO 04 BTRL EURCRT00U0239301 - PENTRU DEPUNERI ÎN EURO (SWIFT: BTRLR022)

Adresa redacției principale:

Telefoane: 0722 702578

Târgoviște OP 1-CP 14

E-mail: ioniancuvale@yahoo.com

web site: <http://climate.litere.ro>

Redactor șef: *Ion Iancu Vale*

Redactor șef-adjunct: *prof.dr. Gheorghe Valerică Cimpoca*

Colegiul redacțional: *Grigore Grigore, Ion Teodor Palade, Romulus Gandy Georgescu, Emil Stănescu, Florea Turiac, Gabriel Mihalache, dr. George Bârligeanu*

Fondatori:

Ion Iancu Vale
Mircea Cotârță

Sebastian Drăgan

Redacții asociate - România:

Bacău, Bistrița, Brașov, Cluj-Napoca, București, dev, Focșani, Iași, Suceava, Turnu-Severin, Hunedoara, Mangalia, Olănești, Dragnea, Ploiești.

Alte țări: Anglia, Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Gibraltar, Israel, Italia, Macedonia, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Spania, SUA, Ucraina.

Colaboratori principali: Mihai Antonescu, Eugen Axinte, Iulia Barcaroiu, Nicolae Bălașa, Elena Buică, Roni Căciularu, Luca Cipolla, George Coandă, Florian Copcea, Melania Cuc, Emilia Dănescu, Mircea Drăgănescu, Eugen Evu, George Filip, Dan Gîju, Dimitrie Grama, Maximca Grasu, Mirel Horodi, Djamel Mahmud, Menuț Maximilian, Gavril Moisa, Octavian Mihalcea, Monica Mureșan, Ștefan Lucian Mureșanu, Florin Vărlan Neamțu, Emil Persa, George Petrovai, Vavila Popovici, Georgeta Resteman, Puiu Răducanu, George Roca, Viorel Roman, Dorel Schor, Claudia Serea, Delia Stăniloiu, Al. Florin Țene, Baki Ymeri.

Răspunderea deontologică a materialelor publicate aparține exclusiv semnatarilor

Revistă editată de Societatea Cultural-Istorică „ARM” Târgoviște ISSN 1843-035x

Revista apare în colaborare cu Societatea Scriitorilor Târgovișteni

Tehnoredactare: Mariana Briceag; Secretariat: Reta Sofronie Iancu

Când arbori aveau ochi

Cândva arborii aveau ochi,
Pot să jur,
Știu sigur
Că vedeam când eram arbore,
Îmi amintesc că mă mirau
Ciudatele aripi ale păsărilor
Care-mi treceau pe dinainte,
Dar dacă păsările bănuiau
Ochii mei,
Asta nu îmi mai aduc aminte.
Caut zadarnic ochii arborilor acum.
Poate nu-i văd
Pentru că arbore nu mai sunt,
Sau poate-au coborât pe rădăcini
În pământ,
Sau poate,
Cine știe,
Mi s-a părut numai mie
Și arborii sunt orbi dintru-nceput...
Dar atunci de ce
Când trec de ei aproape
Simt cum
Mă urmăresc cu privirile,
Într-un fel cunoscut,
De ce, când foșnesc și clipeșc
Din miile lor de pleoape,
Îmi vine să strig -
Ce-ați văzut?...

Cântec

Lasă-mi, toamnă, pomii verzi,
Vite, ochii mei ți-i dau.
Ieri spre seară-n vântul galben
Arborii-n genunchi plângeau.

Lasă-mi, toamnă, cerul lîn.
Fulgeră-mi pe frunte mie.
Astă-noapte zarea-n iarbă
Încerca să se sfășie.

Lasă, toamnă-n aer păsări,
Pașii mei alungă-mi-i.
Dimineața bolta scurse
Urlate de ciocârlii.

Lasă-mi, toamnă, iarba, lasă-mi
Fructele și lasă
Urșii neadormiți, berzele neduse,
Ora luminoasă.

Lasă-mi, toamnă, ziua, nu mai
Plânge-n soare fum.
Înserează-mă pe mine,
Mă-nerez oricum.

Numai iubirea

Numai iubirea dintre părinți și copii
E sămânța.
Iubitul meu, ești fiul meu,
De-aici răsare totul.
Ce nu se poate distruge
Aluneacă între părinți și copii.
Nu-ți stinge auzul
Cu legile lumii acesteia,
Întreg universul atârna
În firul de sânge care ne leagă pe noi
Ca o taină curată.
Tu apleacă-te doar și, copilărește,
Săruta-mă pe gură, tată.

Acasă

Era un timp când mă simțeam
În trupul meu acasă,
Știam locul fiecărui lucru -
Fereastra în care răsare soarele
Și peretele dinspre nord,
Nu-mi era niciodată urât,
Îmi găseam de dimineața
Până seara de lucru,
Iar dacă plecam undeva
Abia așteptam să mă-ntorc.
Acum de-atâta ordine mi-e silă
Și de știutul pe de rost mi-e somn,
Nu mai țin minte când am fost adusă
În încăperea prea frumoasă pentru mine.
Căutam pe cineva și i-am rămas în loc?
Sau poate-a fost o cursă
În care-s prinsă încă?
Aștept de mult și am uitat pe cine...
Oh, mi-e atât de frig în casa asta!
Dacă-aș pleca acum, ar fi de tot.

Pământ

Acest trup
Pe care-l rănesc
și mângâierile,
Cu umeri din care aripile
Au renunțat să mai crească,
Este singură fâșie de pământ
Unde îmi pot clădi
O împărăție lumească.
Când te voi pierde,
Plăpând univers
Mai trecător decât frunza,
Fraged imperiu de-o oră
Pe care-l conduce norocul,
Toate armatele mele de îngeri
Jucându-se de-a v-ați ascunsă
Îți vor putea ține locul?

Mesagerii Naturii pe Tărâmul Iluziei

Octavian LUPU

Frunzele copacului ornamental se etalau sub forma unor evantaie cu petale verzi întinse asemenea degetelor unor mâini către toate direcțiile. Din trunchiul său noduros se desprindeau nenumărați ciorchini de ramuri și frunze conferind imaginea unui cilindru neuniform amplasat vertical într-un ghiveci de culoare cărămizie, acesta fiind petecul de pământ pe care se susținea și din care își extrăgea prețioasa sevă. Îl priveam cu atenție, dar imediat am remarcat că și el se uita la mine. Ceva din orientarea sa, aplecată spre mine, și din bogăția frunzișului ce se îndrepta preponderent în direcția mea, mă determina să cred că de multă vreme el mă contempla în tot ce făceam la pupitrul din stânga sa.

Am zâmbit. Cum să fie posibil ca un arbore să fie interesat de o ființă umană? Cele două regnuri, vegetal și uman, nu comunică în vreun fel, ci doar se privesc detașat de la distanță. Noi, ca oameni,

distingem farmecul plantelor și le așezăm imaginea în mijlocul naturii fără să ne preocupăm decât de interesul de a le exploata sub forma unui fond forestier și agricol. Interesul nostru materialist nu ne permite să distingem ceva din viața lor lăuntrică și din taina existenței lor.

Chiar și floarea din ghiveciul alăturat pomului avea un mesaj să îmi spună. Sesizam aspectul curbat și dantelat al cupelor florilor de un alb curat, ce stăteau așezate pe bagheta magică a unui tulpini arcuite cumva tot către mine. Priveam o floare ce își deschidea petalele imaculate în direcția mea. Corola patosului lăuntric al întregii plante se zugrăvea în fiecare floare, dar cea spre care priveam părea că îmi zâmbește cu privirea unui ochi conturat printre petale de pleoape ce înconjurau irisul sufletului său lăuntric.

Și deodată, am re trăit clipele magice ale drumețiilor montane din perioada de final al adolescenței. Cumva, am surprins retrospectiv imaginea copacilor ce mă însoțeau mereu când mergeam la umbra lor pe cărări de munte privind către înaltul cerului. Amestecul de pământ, stâncă, pădure, cer și apă rezonau elementar cu fiecare fibră a propriei mele ființe. Mă simțeam ca într-un imens Sanctuar în care închinătorul și altarul se uneau cu desăvârșire într-o esență unică ce se pleca maiestuoasă înaintea Creatorului nevăzut.

Și revăd cum arborii îmi vorbeau, încercau să îmi comunice mesajul lor, să îmi atragă atenția și să îmi dezvăluie taine nepătrunse. În mintea mea, umplută la refuz de formule matematice și modele fizice, cu greu se putea distinge glasul chemării lor. Dar sufletul simțea, difuz, dar clar, profunda chemare ce îmi era adresată. Cu reverberațiile unui extaz lăuntric priveam cu respect și interes universul care mă înconjura și care îmi spunea: „Oprește-te! Privește în jurul tău! Nu mai alerga; mai degrabă încearcă repausul! Lasă ca tu și noi să ne unim într-o singură Creație sub bagheta Marelui Autor!”. Dar răspunsul meu involuntar suna în genul: „Nu acum, fiindcă mai am de terminat o facultate, după care trebuie să mă căsătoresc, poate să am copii. Poate la bătrânețe voi veni, dar nu acum! Nu am timp! Am atât de multe lucruri de făcut!” Și glasul naturii se retrăgea cu discreție, dar cu o undă de tristețe, spunând: „Voi reveni și altă dată, dar oare vei mai avea receptivitatea acestei clipe față de mine?”

Iar anii au trecut. Am învățat multe lucruri, am acumulat informații din multe domenii și mi-am satisfăcut setea de cunoaștere. Financiar nu m-am realizat, dar acest lucru nu m-a deranjat prea mult, fiindcă satisfacția mea pornea din actul explorării lumii și înțelegerii resorturilor ei. M-am

jucat pe terenul informaticii cu măiestrie. Am pătruns în lumea electronicii și comunicațiilor radio. Am văzut cu satisfacție ridicarea Erei Cibernetice, pe care cumva o așteptam de când eram copil. Și am gustat din plin fervoarea lipsită de odihnă a lumii calculatoarelor ce au ajuns la dispoziția fiecărui om.

Dar glasul naturii m-a urmărit mereu încercând să îmi zâmbească prin vegetația, relativ săracă, din locurile în care stau, prin zâmbetul soarelui, strălucirea astrelor în miez de noapte și derularea diafană a cerului peste întinderea pământului. Vibrația sa am simțit-o mereu cu frecvențe ce îmi captau atenția, dar pe care ulterior le ignoram în goana umplerii minții cu noi și noi informații mai mult sau mai puțin folositoare. Însă acel glas se auzea tot mai slab, tot mai estompat într-un fundal plin de zgomote de tot felul.

Dar în această zi am remarcat prezența arborelui ornamental, ce stătea lângă mine de mulți ani, fără să îi observ decât silueta verde în decorul tern al clădirilor ce se profilau dincolo de geamul ferestrelor. Acest fragment de natură aparent azvârlit prin jocul hazardului reprezenta un mesager al frumuseții naturii pe care o lăsasem în urma mea la acel sfârșit de adolescență. Cât de delicate îi sunt frunzele! O artă divină a modelat fiecare trăsătură pictând nervuri nenumărate unite median de acea curbă caracteristică unde roua se strânge la început de zi. „Ce forțe te-au modelat și te-au alcătuit așa de măiestru? O încântare profundă, vecină cu extazul, mă cuprinde când te privesc pe tine, purtător de vești al tărâmului ce încă mă mai cheamă fiindcă mă știe pe nume și nu mă poate uita.”

Floarea cea albă din celălalt ghiveci îmi răspunde și ea pe un ton feminin cu sonorități diafane pictate în albul său pastelat: „Nu vei fi niciodată uitat, tu, cel care ai vibrat la atingerea mlădioasă a ierbii, la auzul vântului trecând peste stânci și la zărirea splendorii cerești pe boltă în miez de noapte! Niciodată nu te vom uita și te vom aștepta să revii, să fii una cu noi nu în moarte, ci într-o viață fără de sfârșit! Marele Autor te așteaptă în mijlocul naturii pe care a alcătuit-o cu iubire și compasiune, cu frumsețe și artă, cu putere și măiestrie!”

Stau încă în fața calculatorului, iar gândurile îmi aleargă pe tărâmurile verzi ale creștelor de munte, acolo unde păduri dese de brazi, stejari, fagi și mesteceni se întâlnesc ca niște mulțimi de popoare ce se unesc să cante miracolul existenței și bucuria de a trăi. Acolo se află Marele Sanctuar pe care spațiul nu îl poate înghiți și nici timpul să îl dea uitării. În acel loc toate aceste noțiuni își încetează puterea determinării destinului ființelor acestei lumi; pur și simplu Cronos și Topos dispar cu desăvârșire! Dar un astfel de templu se află în orice loc. Există însă o condiție esențială: ca măcar unul, sau chiar doi, să recunoască prezența Marelui Autor prin fiecare fragment de natură ce îi înconjoară.

Revin în prezent cu bucurie. Ceva în sufletul meu s-a schimbat. Mă simt asemenea unui arbore ornamental plantat în mijlocul blocurilor de beton și al șoselelor de asfalt. Pe lângă mine trece o lume străină ce se îndreaptă spre nicăieri, în timp ce eu rămân asemenea munților, apelor și oceanelor. În jur totul se agită sub furtuna lucrurilor închipuite ale minții, dar eu cu calm privesc cu bunăvoință toate aceste

plăsmuiri ale unei logici incapabile să cuprindă existența, ci doar să o distorsioneze grosolan sub forme amorfe, firave și lipsite de viață. În mine curge seva puternică a pământului și puterea soarelui zămislește combinații noi în structura mea interioară.

Printr-o fotosinteză tainică, chipul mi se schimbă, puterea trupului îmi devine asemenea stejarelor, iar gândurile dobândesc puterea curgerii apelor mari venind din vârf de munte. Barierele artificiale ridicate de pseudo-cunoștințe se dau la o parte. Prejudecățile zac aruncate la gunoi. Teamă și nesiguranța mă părăsesc. Natura a venit din nou alături de mine. Ea este deja o parte a mea. Port din nou pecetea Marelui Autor. Mintea îmi redevine clară și fiecare clipă strălucește asemenea florii albe aflate și ea lângă mine. Ambele principii se unesc cromozomial în structura celulară a ființei mele. Totul se schimbă. Eoul văilor largi unde se revărsă apele mari răsună puternic în mine. Lumina răsăritului de zi strălucește în conștiința mea, iar spațiul și timpul dobândesc o dimensiune cosmică și nesfârșită.

Uimirea a pus stăpânire pe mine! De unde vine o astfel de putere, capabilă să transforme un om blazat și modern atașat ca un dispozitiv la calculatoarele inteligente, dar lipsite de viață, într-o persoană tânără și plină de energia începutului? Cum a călătorit subteran toată această experiență prin intermediul unor mesageri umili și nebăgați în seamă în tot acest timp? Cum am devenit capabil să văd viața naturii dincolo de orizontul virtual al Erei Cibernetice, care îngheață electronic trăirile și simțămintele calde ale umanității?

Nu am un răspuns, fiindcă logica se frânge în fața miracolului naturii. Tainele ei nu pot fi descifrate din spatele terminalelor robotizate, ci ele se deschid doar celor care știu să contemple, să privească și cu umilință să asculte glasul naturii până când ajung să îl distingă și să îl înțeleagă. Dar zgomotele străzii se aud tot mai tare. Neliniștea unei societăți axate pe consum pătrunde din nou pe sub ușile ce se deschid periodic pentru a lăsa pe actori să treacă dintr-o parte în alta, cu toții fiind prinși în labirintul fără ieșire al deșertăciunii.

Tărâmul Iluziei nu lasă cu ușurință să îi scape victimele. Negustorii săi se mișcă în toate părțile captivând mințile oamenilor și țesând o realitate falsă, virtuală, peste chipul fermecător al naturii și al Marelui ei Autor. Iluzia vine și la mine spunându-mi să mă opresc. Negustorul de Iluzii a decis că am vorbit prea mult de data aceasta și că trebuie să mă opresc. Copacul va fi mutat în altă parte, iar floarea va fi dusă pe o terasă nebăgată în seamă. Terminalul de calculator strălucește în fața mea cu irizații violete încercând să șteargă

amprentele cuvintelor lăsate de mine în memoria sa electronică. Natura nu trebuie să se afle aici. Munții, pădurile, râurile, câmpiile, cerul și marea reprezintă noțiuni abstracte de trimis ca imagini pe Facebook și nimic mai mult. Închid acum. Mă opresc sub tirania Iluziei, dar nu înainte de a prinde o ultimă imagine și un ultim chip, adică un ultim sărut de mamă din partea naturii adresat mie, copilul ei, ce rătăcește printre tomberoanele Iluziei pe un tărâm plin de lucruri deșarte și într-o lume uitată de către Dumnezeu.

Originalitatea și modernitatea relevate prin mijloace artistice - portretistul Romulus Harda -

Originalitatea și modernitatea penelului portretistului Romulus Harda constau în modalitatea domniei sale de a evidenția trăirile persoanelor pictate, prin prezentarea vieții interioare. Fiecare portret are în fundal o exprimare artistică și coloristică împrumutând o notă de nou și asta în situația în care

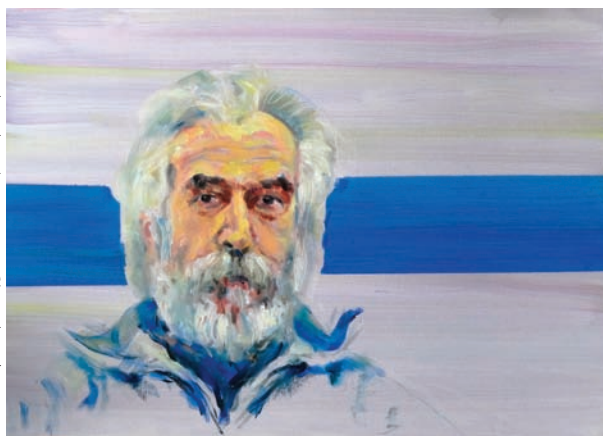
reprezentarea este clasică. Această avalanșă de metode moderne face ca fiecare portret să poarte povestea celui realizat în pictură.

Modalitățile diferite pe care le pune în tablouri dau nota de varietate a unor chipuri, care altfel s-ar pierde în nota clasică.

Coloristica este un atu în realizarea picturilor, punându-le pe aripi de poezie. Pictorul este optimist, înscriindu-se în trendul de pe Terra, un motor modern al lumii de azi.

El își iubește portretele și în consecință își pictează prietenii.

Un chip al unui model feminin din modă are o aură de diafanitate, amintind de lucrarea eminesciană a pictoriței Sofia Jinga; ea a expus în toată lumea, inclusiv în Japonia. Ca într-un abur difuzat în pânză de păianjen, lucrarea pare că zboară în idealul frumuseții feminine.

Romulus HARDA

O dungă albastră incluzând intensitatea cerului care domină tumultoasa Gee și oceanul lin al lui Odin, ascunzând involburarea adâncurilor, amintește de perioada blue a lui Bălașa.

Portretul lui Elian Băcilă redă complexitatea “pictorului de negru, izvorând lumina”. Ochii lui poartă râsul optimist al celui care se împrăștie în iubirea de oameni. Sculptorul cu barba-i impunătoare, Constantin Sinescu, cel care a îmbogățit întreg mapamondul, cu lucrările lui, fiind un urmaș declarat al lui Constantin Brâncuși, are un chip sculptat ca o statuie.

Un portret de femeie frumoasă este pus în evidență de miniaturala lucrare din fundal, amintind de motive ale pictorului Țuculescu. Culoarea inundă ca o poiană înflorită, trimițând în văzduh, frumusețea.

Portretul unui bătrân poartă petice de culori diferite, ca un clown. Pictorul știe să vorbească despre viața interioară a omului, prin paleta de culori.

Cu o aură de multitudine

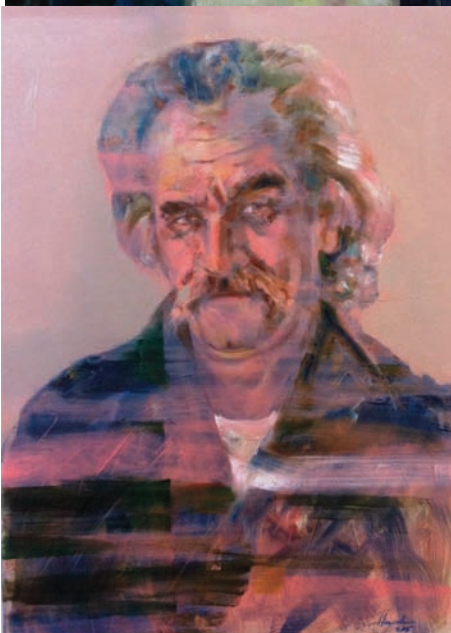
a exprimării artistice, pictorul Romulus Harda a adus în expoziția “Punct și de la capăt” de la U Art Galery – București, iulie 2015, știința despre psihicul omenesc, pusă în lumină de portrete, altfel sub lampă clasică.

Artista Ramona Pinteza realizează portrete pe chipul cărora se citește diafanitatea intensă a trăirii interioare, în speță a iubirii. O extindere în pictură a vieții ei fericite care și-a însușit o cultură vastă realizarea artistică se plimbă în

spațiul de flori și fluturi, genial realizat.

Dimpotrivă, pictorul Romulus Harda fotografiază chipurile, povestea vieții interioare se derulează în exterior.

Un vânt de poezie se avântă pe pânze, dând senzația că pictorul merită să viseze și să creeze pentru momentul de fericire pe care-l oferă privitorilor.

DIALOG FLUVIU CU „BĂTRÂNUL SCRITOR” CORNELIU LEU

George ROCA: Povestea cu cele două fetițe îmi aduce aminte de poezia cu „Într-un coș cu violele/ Șade două păsărele/ Amândouă ciripesc/ Io pe te iubeesc!/.” Și totuși „arta și literatura kitsch” fac bani în zilele noastre... Pe vremuri cântam „Lalele, lalele”, acum „e” la modă... „Manele-manele”! Ce părere aveți despre...?

Corneliu LEU: Da, domnule Roca, da! Știu că vrei să mă întrebi ceva care-mi dă și mai multă dreptate; manelele sunt cel mai bun exemplu de prostituare a artei și, decât „gangiști” literari, e mai limpede dacă le spunem „maneliști” acestor diletanți. Nu tuturor; nu celor care „produc pentru consum propriu”, cum fac de obicei diletanții cumsecade. Ci tocmai celor care forțează la porțile literaturii, fiindcă așa i-a învățat Ceaușescu în mentalitatea lui de diletant incult, care-i ura pe cei ce gândeau altfel decât el și voia să facă din scriitori o masă cât mai mare și cât mai supusă la amestecul idiot de valori din „Cântarea României”. Am înțeles asta și îți mulțumesc, dar dă-mi voie în acest moment să-ți pun eu o întrebare: Știi de ce discut aceste lucruri tocmai cu domnia ta?

George ROCA: Încerc să știu! Încerc... să nu par în discuție ca un vițeluş la poarta nouă! Încerc să vă admir, încerc să vă descos - n-am zis să vă prind la înghesuială! Caut totuși un dialog vesel, interesant, în aceste zile de vacanță când suntem mai liberi și ne putem lungi la vorbă, dar respectuos și de bon-goût. Dumneavoastră ce explicație

aveți? Sau poate pentru faptul că aflându-mă la Antipozi ecoul „vorbei mele virtuale” se aude mai bine până la Poiana Țapului, unde aveți „reședința de vere”! Sau cine știe...? Please explain!

Corneliu LEU: Uite de ce! Pentru că, în anul care a trecut, ai fost singurul dintre cei care, cerându-mi să vorbesc sau să scriu despre o nouă carte pe care o publică - și, te rog să mă crezi că, până la izbucnirea crizei care a condus la falimentul unor edituri modeste din pricina impozitului forfetar, m-au solicitat destul de mulți dintre aceștia - ai fost singurul care nu te-ai supărat că nu te-am făcut de-a dreptul genial. Da, ai acceptat cu stoicism să spun că ești numai pe jumătate genial, iar pentru cealaltă jumătate mai trebuie să faci efort. În vreme ce alții se supără chiar dacă le spun că mai au zece la sută până să devină geniali!

Da! Îți cunoșteam poezia mai de mult, am admirat modul cum respiră în ea exact niște elemente noi, acelea despre care am vorbit că le-ar putea aduce exprimarea electronică și comunicarea virtuală între autor și receptor, posibilitățile noi de sugestie și experimentul de a conversa în timp real la mari distanțe, teleportarea noastră parțială, prin sentimente proprii plantate odată cu trăirea lor, direct pe tărâmul celui ce ne citește sau ne ascultă fără a se mai simți îndepărtat de noi, mirajul de a ști că ceea ce gândești pe ecranul tău se proiectează concomitent pe sufletele altora și, de aici, rigoarea unui anumit limbaj de comunicare care de abia acum se configurează pentru tehnicile literare și artistice. Într-un cuvânt: atributele unui nou mod de exprimare poetică, sau artistică, sau de idei care creează într-un alt mod curenți de opinie publică; atribute pe care trebuie să le discutăm, să le clasificăm, să nu lăsăm nici tehnicismul să ne îmbete cu apă rece, dar nici posibilitatea noastră de a ne exprima mai profund și mai direct să nu sufere din pricina necunoașterii acestor noutăți. Acesta este, de fapt, și mobilul dezbaterii pe care vreau să o ducem în permanență în revista „Port@Leu”.

Revenind la Domnia Ta acum, pot spune că am găsit în volumul pe care ți l-ai lansat astă vară, autentice mostre de asemenea poezie care-ți face cinste, așezate lângă altele pentru care ți-am dat șuturi undeva și ți-am admonestat editorul pentru ineficiența lui de prim sfătuitor. Ei bine, îți sunt recunoscător și îți declar prietenie în continuare pentru că, nu numai că nu te-ai supărat pentru faptul că ești numai pe jumătate genial, dar ai pus să se citească cele scrise de

mine la prezentările publice, ai privit cu umor lucrurile exact cum le-am privit și eu și, în ansamblu, cartea a avut succes fără să ne fie rușine de faptul că nu suntem fiecare perfecțiunea întruchipată. În vreme ce un prieten comun pe care l-am cunoscut, la fel ca și pe dumneata, numai prin virtualitatea scrierilor, cerându-mi același lucru, adică o prefață sau o postfață, mi-a schimbat titlul pentru că nu i se părea destul de laudativ.

George ROCA: V-ați supărat? Vă întreb asta cu teamă, pentru că nu e bine să ne supărăm pe prieteni. O prietenie se construiește greu și consider că trebuie să facem eforturi deosebite pentru a o păstra...

Corneliu LEU: Îți înțeleg sentimentele. Eu, la vârsta mea, cu atât mai mult nu mai am dreptul să mă supăr. Eu am dreptul cel mult să constat. Și nu-mi permit constatări despre alții; la vârsta mea trebuie să fiu introspect; constatarea e despre mine! Îi detest pe cei care se vor neapărat lăudați dar, în egală măsură, îi detest pe cei care simt această slăbiciune și o cultivă din interes. Fie interes pentru că persoana aceea e mai sus pusă și te poate ajuta, fie strict interes de gașcă ce vrea să cucerească manipulând opinia publică. Așa că: decât lăudător gratuit, mai degrabă „analist”, cum zici dumneata. Cu toate că eu nu am nici măcar pretenția asta; ci susțin doar că sunt un om care am învățat să-mi exprim trăirile, ideile, imaginația narativă, părerile, idealurile, aprecierile, metaforele, printr-o anumită tehnică a reflectării lor în pagină scrisă. Tehnică pentru învățarea, cizelarea și mai ales onestitatea căreia am trudit din greu, tocmai pentru a mă simți un profesionist al ei. Însă unii nu vor asta. S-ar mulțumi și cu un limbaj mai puțin analitic, dar care să nu exprime rezerve, să nu le dea sfaturi, să nu le semnaleze măcar hiatusurile peste care ar putea trece ușor, dacă ar trece și peste vanitățile seci ale plăcerii de a ți se spune că ești mai mare decât ești.

Unii, nici nu mi-au mai trimis cărțile tipărite pe care mi le-au supus atenției înainte de apariție. Alții m-au rugat de la început numai să le frunzăresc atât cât e necesar ca să scriu vorbe bune și s-au speriat când le-am spus că, dacă citesc, eu citesc temeinic. Unii și-au permis chiar să mă corecteze explicând sau îndulcind ceea ce le știrbea din glorie. Iar, în acest timp, aud că niște așa ziși recenzenți literari au și tarife pentru numărul de superlative folosite. Și atunci, pentru că îi promisesem (virtual!) lui Ionuț Caragea, un poet de talent stabilit în Canada, am făcut o încercare de portret al lui ca un ultim text de asemenea natură, și am anunțat că punem PUNCTUM la acest capitol, rugând să nu mi se mai ceară așa ceva... Știu că, la cinismul actual, pot părea de modă veche însă, marcat de trecut, eu aud, în oamenii care cu cât sunt mai nechemați cu atât se vor mai lăudați, rezonanțele paranoiei lui Ceaușescu. Dar și a lăudătorilor nesinceri care, dacă nu-i gâtui bine din fașă, ar putea ajunge ca ai lui și duce societatea de răpă, cum au dus-o ai lui. În acest sens, articolul despre Ionuț Caragea și

poezia sa care trebuie ferită de așa ceva, poate fi citit în pagina 4 din „Port@Leu” nr 9/ 2009.

George ROCA: Fiindcă ați pomenit-o din nou, ați putea să descrieți „faimoasa” revistă „Port@Leu”, revistă care este făcută după chipul și asemănarea dumneavoastră... căci ce naște din Leu (n-am zis pisică! Sic!), primează în literatura virtuală de limbă română!

Corneliu LEU: Revista „Port@Leu” este un periodic pentru promovarea culturii și a inițiativelor de dezvoltarea a României. Completez descrierea pe care am început-o mai înainte cu un bilanț la sfârșit de an 2009.

În arhivele anuale, care se deschid foarte ușor chiar din frontispiciul revistei noastre, s-au adunat douăsprezece numere. Două numere experimentale în anul 2008 și zece în anul 2009, periodicitatea noastră stabilindu-se astfel la zece numere anual, conform tradiției caietelor academice care, pentru vacanțele de vară și de iarnă oferă numere mai mari, cu conținut mai bogat și pauza respectivă pentru a da cititorilor posibilitate de meditație, reacție și contribuție la ideile și dezbaterile propuse.

George ROCA: Cum ați segmentat această revistă? Cărui grup de cititori se adresează? Ce subiecte se dezbăt în paginile acesteia?

Corneliu LEU: Am încercat mai înainte să definesc concepția care ne-a condus la alcătuirea revistei noastre electronice ca una de dezbateri, fiecare dintre cele șase pagini constituindu-se de fapt ca o publicație de sine stătătoare pe tematica pe care și-o propune, începând cu primele care sunt dedicate politicilor de dezvoltare socială, cele ce urmează căutând afirmarea politicilor culturale și susținerea creației artistice românești și ultima, care este o miscelaneu aplecată în special asupra impactului internetului cu creația artistică și literară, creația modalităților noi de exprimare publicistică și chiar creația anonimă, spontană, provenind în egală măsură din căutări tehnice sau din dorința de afirmare a unui anumit spirit de

epocă; adică, în ultimă instanță, așa cum am denumit-o: creația folclorică pe care o produce acest nou mod de comunicare. Și, pentru că am pomenit mai înainte termenul „academic”, precizez că nu e vorba de rigorile clasicizante ale ștaifului academic, ci de esența vie a comunicării și dezbaterii în termeni cât se poate de sinceri, deschiși și moderni, chiar iconoclaști dacă provoacă prin aceasta o adâncire a discuției și, în ori ce caz novatori, lărgind orizontul domeniului respectiv, găsimu-i elementele confinii cu alte domenii. Tocmai din acest motiv, cele șase pagini, ca șase publicații pe câte o anumită temă, nu păstrează titluri fixe; ci și le adaptează conform părerilor, atitudinilor și inovațiilor pe care le primim de la cât mai mulți colaboratori.

George ROCA: Prin ceea ce afirmați se înțelege că ați dorit ca revista să fie un produs literar cât mai complex? O revistă activă, de dezbatere?

Corneliu LEU: Desigur! Există reviste de acumulare, care publică ceea ce primesc de la colaboratori, adică etalează ideile acestora, dar sunt și reviste de dezbatere, care își incită colaboratorii pe anumite direcții și care chiar publică idei de direcție. Direcție artistică, estetică, filosofică, politico-socială etc. adică o direcție care, spre deosebire de celelalte, îi devine caracteristică. Din „Port@Leu” am vrut să fac, în mod deliberat, o revistă de dezbatere și atitudine chiar și prin creațiile literare sau artistice pe care le publică, și nu una de consemnare. Deoarece, pentru consemnarea tuturor realităților culturale la zi ale țării și ale actului cultural în limba română, portalul nostru are în centrul paginii principale meniurile intitulate „Flux de știri” și „Harta culturală a României contemporane”, iar pentru punerea în valoare a creației românești prin carte are, în coloana din dreapta paginii principale, „Vitrina editurii noastre on-line” care promovează „Un autor român pe săptămână” tocmai pentru ca, în lupta nedreaptă cu traducerile de tipărituri comerciale, să atragă atenția asupra valorilor aflătoare în cultura noastră.

George ROCA: Care este legătura revistei „Port@Leu” cu celelalte meniuri ale portalului „Carte și arte”?

Corneliu LEU: Apariția de zece ori pe an a revistei vine să completeze celelalte meniuri ale portalului www.cartesiarte.ro destinate informației, lecturii, învățământului școlar și învățământului continuu, contactelor directe dintre autori și cititori, popularizării literaturii contemporane românești, ca și forme mai noi de exprimare „pe blog” a gândurilor personale. Ținem paginile noastre virtuale la dispoziția oricui poate servi cu profesionalism aceste direcții tematice dar, conștienți de riscurile căderii în derizoriul lipsei de profesionalism publicistic pe care le prezintă libertatea tiparului, ca și această invenție de scriere pe blog a tot ce-i trece oricui prin minte, ne propunem, cum am mai spus, un filtru cât se poate

de atent față de diletantism, amatorism, veleitarism și altor agresțiuni la adresa creației artistice, organizând chiar o dezbatere în sensul acesta.

George ROCA: Ce ne puteți spune concret despre dezbaterile din revista dumneavoastră?

Corneliu LEU: Prima, a și fost enunțată mai sus. Ea pornește de la articolul „Deosebirea dintre dragoste de literatură și adevărata poezie de dragoste” publicat în „Port@Leu” numărul 9 pag. 4 (după grupajul de poezii de Gheorghe Tomozei) și continuată în numărul 10 pag. 6 prin articolul „Filozofia lui Parmenide” din rubrica „Paso doble” semnată de Ioan Lilă. Aceasta lansează un semn de întrebare greu de rezolvat în legătură cu moștenirile poluărilor artistice din ceea ce era cândva „Cântarea României”.

Altă dezbatere ar fi „Cum putem întâmpina faptul că, din motive comerciale, multe edituri nu numai că proliferază amatoristice volume lipsite de valoare artistică, dar s-au format în jurul lor recenzenți dispuși să laude orice, a căror ignoranță sau rea credință atacă grav nivelul unui civilizat criteriu de valoare artistică?” Propunem să ducem mai departe această dezbatere făcând cu luciditate delimitarea dintre grupul literar bazat pe criterii estetice comune plus afinități electivă provenind dintr-un adevărat mesaj artistic și găștile de interese veleitar-amatoristice în care se elogiază la nesfârșit unii pe alții, grafomanul lăudat azi devenind recenzentul care-l elogiază mâine pe cel care l-a lăudat ieri; totul mirosind a minciună și tarabă comercială, cu mărfuri expirate de care negustorul vrea să scape făcându-i reclamă deșănțată.

George ROCA: Interesant! Și alte teme de dezbateri?

Corneliu LEU: Multiple și complexe... Dintre dezbaterile pe tema salvării și dezvoltării satului românesc menționăm cea despre „Bunul comun” care încă nu a fost restituit proprietarului agricol modest așa cum a fost restituit prin latifundiile retrocedate, pornind de la un studiu despre conceptul de „bun comun” în tradiția legislațiilor europene și românești publicat încă din primul număr care a apărut în 2008 și continuat ca dezbatere cu propuneri legislative concrete; precum și cea intitulată „Cine hrănește România” lansată în numărul trecut („Port@Leu” nr.9/ 2009) și continuând în pagina a doua a numărului 10.

Dintre dezbaterile pe teme sociale și de filosofie politică o menționăm pe cea „Despre meritocrație” prezentă sub diverse forme în toate numerele revistei și dezvoltând pledoaria pentru conceptul de „democrație reală” spre care tinde societatea modernă europeană, pentru depășirea sechelelor populiste și demagogice, ca și aprecierea fiecărei persoane conform meritelor dobândite pe plan social. O altă temă de dezbatere este „Români realizați în străinătate ca model pentru conaționali lor” pe care am început-o cu câteva numere în urmă „Port@Leu” nr. 7/ pag.5) și continuată în următoarele.

Pe temele politicilor culturale menționăm dezbaterile

permanentă, lărgită prin manifestări susținute în multe localități din țară și comunități de români de pretutindeni pentru „Sărbătoarea națională a limbii române” și extinderea ei în județele țării și diaspora, cât și cea despre diferite aspecte pe care le prezintă internetul ca suport de dezvoltare culturală și artistică și formele sale concrete de manifestare sau creație, despre care am vorbit mai înainte și care a început cu publicarea textelor unei mese rotunde încă din numărul 2 (pag.5) al anului 2009.

George ROCA: Pentru anul 2010 v-ați propus și alte teme importante și utile de dezbatere?

Corneliu LEU: În continuare, propunem și de această dată o dezbatere pe subiect socio-politic, pe care o considerăm importantă pentru redresarea societății noastre, pe tema: „Partide de doctrină, sau grupări de interese fără principii” și, ca o primă intervenție, propunem o scrisoare deschisă pe care am conceput-o și publicat-o deja și al cărei coținut face doar impresia că ar avea caracterul unei intervenții de actualitate electorală. Raportându-se, desigur, la realitățile românești imediate, ea pune însă (și încearcă să explice) o problemă de principiu esențială, consider eu, pentru destinul politic al societății românești. Tocmai de asta i-am dat caracter de scrisoare deschisă și, pe marginea ei, aștept punctele de vedere ale cititorilor noștri. După cum am spus, numărul 10 fiind unul dintre acele numere de vacanță prin care revista noastră le dă cititorilor timp de a medita până în februarie, pentru a găsi răspunsuri și argumentări.

George ROCA: Ce ne puteți spune despre numărul viitor din „Port@Leu”?

Corneliu LEU: Este în pregătire acum. Venind foarte multe răspunsuri la dezbateri, procedam la o selecție.

George ROCA: Puneți accentul pe ceva?

Corneliu LEU: Nu e vorba de a pune accentul. Ți-am spus: Nu agreez acele reviste în care se aruncă orice, venind de la oricine, ca-ntr-o prăvălie de telal. Revista are o direcție, iar fiecare număr are o dezbatere prioritară pe care o subliniază, sau o lansează. Numărul în pregătire își propune să reia și să repună pe tapet chiar dezbaterea cu care am început revista: Cea despre BUNUL COMUN.

George ROCA: Veniți cu puncte de vedere noi?

Corneliu LEU: Nu neapărat noi. Bunul comun este dat tuturor oamenilor de la Dumnezeu de când le-a spus „Înmulțiți-vă și stăpâniți pământul!”. Le-a spus-o tuturor, dar istoria ne arată că întotdeauna au beneficiat unii. Acum, însă, nu mă refer la istorie, ci la legislația modernă a Bunului Comun în raport cu nu prea plăcutele realități ale recentelor guvernări românești.

George ROCA: Aveți vreun punct de vedere personal?

Corneliu LEU: Bine înțeles, de vreme ce eu am repus pe tapet problema în societatea română actuală și am consacrat capitole importante de curs universitar acestui

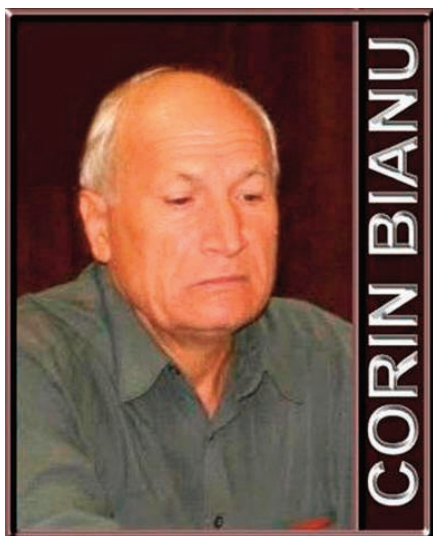
concept foarte important pentru modernitatea democrației, dar și pentru sinceritatea ei. Sinceritate care obligă la a se recunoaște fiecărui om dreptul la proprietatea personală care își are statute clare, ca și dreptul la proprietatea indiviză a bunului comun pe care, de obicei, îl administrează statul. Dar statul, de aia exista: Ca să-l administreze în folosul tuturor, nu al unora. Dau un singur exemplu, ca să fiu înțeles: Cetățenii emiratelor beneficiază cu toții de faptul că s-a descoperit petrolul în subsolul lor. Ca cetățeni care au dreptul la o parte din bunul comun, nu ca implicați în industria petrolului. La noi, cu toate că avem modeste resurse petroliere, guvernării de după 1989 nu au făcut decât să vândă aceste bunuri altora, fără a urmări ca, pentru cetățenii români care au dreptul la acest bun comun, produsele petroliere să aibă un preț ceva mai mic decât în țările care sunt numai consumatoare. Avem, de asemenea, producție energetică hidroelectrică la preț mai mic, datorită apelor noastre care sunt un bun comun național și alta produsă la preț mai mare de alt fel de centrale electrice. Normal ar fi fost ca, în primul rând, prețul mai ieftin să se îndrepte spre consumul casnic al locuitorilor acestei țări dăruită de Dumnezeu cu energia apelor. Guvernării au făcut însă invers: Dau patronilor ruși și de alte cetățenii de la ALRO și de la alte industrii energofage energia ieftină și îl taxează pe cetățean cu cea scumpă. Sper că e destul de clar?!

George ROCA: Prea... clar. Aveți dreptate!

Corneliu LEU: Problema pe care o punem acum, este în legătură cu țărani, locuitorii satelor care, din totdeauna, și-au avut proprietatea lor de familie: pământul și gospodăria respectivă, precum și bunul comun local, al fiecărei comunități: apa comunală, pășunea comunală, pădurea comunală, celelalte bunuri comunale administrate de primărie în folosul tuturor; pe lângă apele, pădurile, zăcămintele și toate celelalte bunuri ale domeniului public ce trebuie administrate de stat în folosul tuturor. Colectivizarea le-a luat totul, iar guvernările de după 1989 nu le-au restituit până acum nici jumătate înapoi. Le-a dat numai terenul, fără mijloacele de producție necesare, pe care ei le aveau când au fost colectivizați și fără nici un beneficiu de pe urma bunurilor comune de mai înainte. Au avut grijă numai de „restitutio in integrum” pentru un număr mic de favorizați, dar țărănimii sau urmașilor ei încă le e furată mai bine de jumătate din fosta proprietate: atelajele, care ar fi trebuit restituite sub forma nouă a lucrărilor mecanizate și BUNUL COMUN despre care principiile politice europene și nu numai, spun că trebuie folosit pentru realizarea BINELUI COMUN!... Acuz aceste guvernări preocupate numai de „restitutio” pentru unii.

(Continuare în numărul viitor)

MIHAI MERTICARU LA 101...

La Nicolae Manolescu am citit că mulți scriitori ce se remarcaseră până la 1848, s-au lăsat de scris în mod aparent inexplicabil după Revoluție. Până la Revoluția noastră eu publicasem versuri în presa literară plus un roman și o carte de poezii. Am reținut notația marelui critic, pentru că timp de șase-șapte ani nu am mai simțit nevoia de a scrie beletristică. În jurul meu întâlneam și alți creatori în impas, cărora le povesteam zisa faimosului confrate. Dar se vede că vremurile noastre sunt cu adevărat moderne, fiindcă după un scurt răgaz ne-am reapucat toți de scris, ba a plesnit și carapacea altor artiști “în nuce”, cum s-au dovedit unii ziariști, profesori și numeroși oameni obișnuiți. Exceptând subproducțiile inerente, se scrie acum mult și bine, ca în perioada interbelică. Un asemenea caz fericit este al poetului Mihai Merticaru din Piatra Neamț, ziarist, profesor de filologie, debutant cu poezie în anul 1992, la vârsta de 54 de ani.

Am în față volumul său de sonete, publicat în 2015 la prestigioasa editură Ideal a Asociației culturale cu

același nume din Chișinău, conduse de neobositul om de cultură Vasile Căpățână. Culant, poetul ne îndrumă în istoria sonetului, cu incursiuni în știința ezoterică a numerologiei, exemplificând cu celebrități, precum Giacomo da Lentini, “inventatorul” respectivei bijuterii literare, apoi, Dante, Petrarca, Shakespeare, Goethe, Eminescu și tot nume mari. Un gest (teoretic) frumos, dar să vedem practica laboriosului autor al cărții în cauză.

Primul sonet, dedicat limbii române oscilează între invocație și îndemn oratoric: “Limbă română, tu ești karma noastră” (...) Ține-ne mereu sub același tricolor./ Curgi înainte ca o apă vie./ Du-ne fără preget spre veșnicie!” Karma în esoterism înseamnă soartă, dar aici pare a fi dublată cu o metaforă, ceea ce în fond este la vrerea poetului. Urmează “Sonetul poetului național”, în fapt o odă (“în metru” sonetist), care tocmai când amenința să fie o zicere la persoana a treia, vine cu ultimul vers, “Și noi să-i moștenim în veci zidirea”. Dar esoteristul nu se dezmințe: urmează “Sonetul cu aureolă”. Dacă sonetul te incită mai întâi formal, tocmai când mă temeam că rimele sunt numai substantive luate din dicționarul de rime (ca la mulți alți artizani-partizani), la el găsim “luna mai cu coborai” și “am visat cu aureolat”, ceea ce nu e rău. Sonetul acesta este o elegie, cu trimitere la mitul adamic, ceea ce este interesant, la urma urmei: ca poezie, sonetul cu toate caracteristicile sale riguroase, manevrează cu imagini poetice, altfel n-ar mai fi tronat peste genul liric...

Care ar fi acum “conținutul celor o sută și unu sonete”, tematica, altfel spus, obsesiile sonetistului, așa cum cere orice analiză aplicată? În primul rând, iubirea de patrie, de valorile istorice ale neamului, iubirea față de femeie, turnată în... elegii (“Sonetul lui Adam” e chiar frumos), inclusiv cu varianta reproșului adresat iubitei ce nu onorează izbucnirile bardului, ori cu poetul substituit lui Romeo al Julietei. Nu lipsește dorul (în varianta erotică)

Merticaru s-a încercat și asupra “coroanei de sonete”, izbutită anterior la noi, doar de Tudor George și Radu Cârneli, punându-ne în față una, spre sfârșitul cărții. Înainte de toate, reușita este personală. În carte găsim și rime rare: axă/ parataxă; nesolemn/ lemn; astrale/ pocale; dar și asonanțe interesante; sintaxă/ sinapsă, scapără/ flacăra...

Dacă e să căutăm și pete în soare, am adăuga în treacăt, că uneori autorul se abate de la ritmul iambic, ceea ce poate fi la urma urmei o inovație personală, dar în sonete, gluma nu-l prinde pe autor: “Nenorocitele, ce cauți în iad?”, “Cititorule (...) nu lua în serios tot ce-am scris”. (Cum adică?) El însuși evidențiază în prefață natura sobră a acestei specii lirice. Sonetul, spre deosebire de rondel, e o poezie (filozofică) serioasă, cum este în fapt toată filozofia adevărată; norocul cărții e că astfel de exemple le numeri pe degetele de la o mână.

În context, am constatat că și alți poeți contemporani au publicat cărți de sonete, între care Nicolae Mățaș, stabilit la București, George Piteș din Târgoviște. În opinia mea, e o mare

cutezanță să publice dintr-o dată o carte de sonete, tocmai pentru particularitățile lui pretențioase. Anteriorii, precum Mihail Codreanu, Victor Eftimiu, Tudor George, le publicau treptat în reviste și le adunau editorial după un timp destul de lung, dar vremurile se schimbă și din acest punct de vedere, de ce n-ar fi posibil și ca azi?! Numai că reies vrând-nevrând și sonete mai puțin reușite și atunci intervine aceeași generalizare operantă la cărțile de poezii, în favoarea notării ansamblului, nu sumă de evaluare a

individualităților, iar cartea de față este o reușită.

Ca o caracteristică personală aș zice că Mihai Merticaru cultivă în sonetele sale sentența, aforismul, care rezumă finalmente întregul. Versul e bărbătesc, chiar bolovănos, cuvintele se rostogolesc parcă, zuruind memorabil. Iar poetul este unul îndrăgostit pătimaș de vers, în care forjează la înalte temperaturi, sentimente de dragoste, de admirație, nostalgii..., adică trăiri elevate, care se țin minte. Mihai Merticaru se ridică fericit cu cele “o

sută unu” sonete ale sale la nivelul prestigioasei colecții Ideal și acestea merită citite da capo al fine...

Primul film despre EMINESCU

Descoperire remarcabilă făcută de Arhiva Națională de Filme. Un documentar filmat în urmă cu 100 de ani despre viața lui Mihai Eminescu și a celor mai apropiați oameni din existența poetului, Veronica Micle și Ion Creangă, a fost găsit întâmplător.

Filmul este realizat de Octav Minar, pseudonimul literar a lui Octav Popovici (1886 - 1967), unul dintre primii și cei mai importanți cercetători ai vieții lui Mihai Eminescu. Filmările au fost făcute pe parcursul anului 1914 în principal în județele Botoșani, Neamț și Iași, dar documentarul conține și imagini filmate în Italia și Egipt.

Filmul dedicat poetului și prietenilor săi a fost intitulat „Eminescu, Veronica, Creangă” și a avut premiera pe 15 ianuarie 1915, cu ocazia împlinirii a 65 de ani de nașterea lui Eminescu, în sala Ateneului Român.

Cercetătorul Miron Manega a fost cel care a semnalat existența acestui documentar.

Rețin atenția imaginii autentice, filmate la începutul veacului

trecut, ce pot fi considerate adevărate documente istorice, înfățișând melegurile natale ale Poetului, diferite fotografii inedite (inclusiv o controversată poză a Poetului, împreună cu tatăl său),

Casa lui Aron Pumnul din Cernăuți (unde a locuit Eminescu), imagini ale Iașului, precum și câteva clădiri pe unde pașii acestuia au poposit (Biblioteca Centrală, “Bolta Rece”, localul “Trei Sarmale” etc), rudele acestuia (Arhimandritul Ioachim Iurașcu), Mormântul lui Eminescu de la Cimitirul Bellu, busturile lui Eminescu de la Dumbrăveni, Botoșani, din fața Ateneului, fotografiile Veronicăi Micle, Teiul lui Eminescu, Grădina Copou, Mănăstirea Văratec, Mormântul Veronicăi Micle, rudele în viață ale lui Creangă.

Filmul este unul dintre cele mai elocvente documente cinematografice păstrate în întregime și prima încercare de a ilustra, cu mijloacele specifice celei de-a șaptea arte creația eminesciană.

Propus de **Al. S.**

MITUL EDENULUI ÎN UNIVERSUL POETIC AL SECOLULUI XX

Această lucrare încearcă să evidențieze și să clarifice modul de abordare al Mitului Edenului ca Paradis în poezia europeană, cu sensurile, semnificațiile conceptului de Paradis, Eden sau Rai, inclusive cu toposurile ce tangențiază acest concept în diferite locații al spațiului dintre Marea Mediterană, Marea Nordului, oceanul Atlantic, până în Munții Urali. Tot odată încercăm să clarificăm modul de înțelegere și percepție al Edenului și ipostazele acestuia în poezia europeană a secolului trecut.

În contextual acestei teme edenul ca simbol cultural are la bază ceea ce scria Eugen Simion în „Scriitori români de azi”, a lua în considerare binecunoscuta mitologie a pendulării între două universuri. Prin construcția psihică a omului, natura existenței este duplicitară și conflictuală, iar profilul spiritului său creator analizat, cum prisma

descompune lumina - ne lasă vederii starea de grație lirică nesigură, discontinuă, ce trebuie continuată, exploataată printr-un travaliu intelectual care să restrângă până la ultimile limite inspirația ca hazard. Orice mare creație de cultură, cum scria Nichifor Crainic în „Nostalgia paradisului”, e însuflețită de avântul transcenderii limitelor terestre.

Există la omul European, și mai ales la poet, o nostalgie a paradisului ca impuls fundamental al imaginarului, iar poezia este salvarea particularului în universal, a trăirii clipei în eternitate, căci frumusețea poetică aspiră spre inefabil, spre climatul superior, din ale cărui grădini paradisiace s-a fărâmițat, cândva. (Nichifor Crainic-Nostalgia paradisului, Editura Moldova, București, 1987, pg. 526/527).

Se observă la poeții europeni că nu toți percep și simt edenul în acelaș mod și sens. Dacă pentru unii este spațiul fericirii supreme, pentru alții este efortul intelectual și fizic care, în final, creează euforia paradisiacă mult visată.

Poezia europeană prin reprezentanții ei de seamă proiectează ființa omenească între lumina paradisului și întunericul iadului, ca beznă a neputinței, acestea fiind cele două dimensiuni extreme ale veșniciei și infinitului. Însă de la începuturile ei poezia europeană își are originile în imnurile cultice și odele pindarice. După explozia romantică orice regulă clasicist-abstractă este abolită

în numele apropierei de natură, ca fenomen edenic, pentru recâștigarea naivității originare a poetului, însă nu peste mult timp, parnasianismul va preconiza ca sursă de inspirație nu realul, ci artificialul creat de poet, poezia însăși. Paul Valery, în acest context așează imaginea mentală a lui uomo universale sub semnul poesis-ului, avertizându-ne acela care n-a privit în albul hârtiei lui o imagine tulburată de posibil, și de regretul după toate semnele ce nu vor fi alese, nici n-a văzut în limpedele aer a construcției ce nu este acolo, acela pe care nu l-a băntuit amețea la îndepărtării de un țel, neliniștea de mijloace, previziunea întârzierilor și-a deznădejdiilor, nu a cunoscut edenul imaginar. Unii poeți europeni văd edenul în imaginea tulburată de posibil, așa cum după Valery, logica imaginativă specifică ochiului de creație poetică reprezintă o singură însușire a lucrurilor și le evocă pe toate celelalte.

Edenul în poezie era văzut de A. E. Baconsky ca realitate suprapusă, iar G. B. Vico scrie că toate națiunile erau națiuni de poeți căci poezia nu este decât imitație. Numai contradicția acceptată și evidentă dintre frumosul natural și frumosul artistic realizat cu totul independent și sincronizat adeseori cu urâtul natural, ne duce cu gândul la eden. Platon spune că poeții crează fantome, și nu realități, fapt ce ne duce cu gândul la edenul visat, iar Heidegger spunea: Poezia își

crează operele în cadrul limbajului și le creează din materia limbajului, tocmai această materie construiește edenul poetic.

În secolul XX, la noi, au văzut lumina tiparului multe lucrări ce au abordat diferite aspecte și probleme ale poeziei europene însă foarte puține dintre acestea au analizat, doar în trecere, tema edenului în poezia europeană. T. S. Eliot spunea, chiar dacă unele din ele vădesc o contingentă baudelairiană, că Poezia nu este frâu liber lăsat emoției, ci e un mod de a evada sub imperiul ei. Și această evadare, cum spunea, sub imperiul poeziei este indubitabil zona inefabilului eden.

Mort la numai 27 de ani Georg Trakl a stârnit interesul după al doilea război mondial. Poezia acestuia se intersectează cu cea a lui Robert Musil, concetățean austriac, pentru care edenul este o stare de spirit. Tonalitatea poeziei lui Trakl o amintește pe aceea a lui Holderlin, la care edenul se află în diafanele anale ale vântului., de fapt cum spune odinioară Don Luis de Gongora. Aerul enigmatic a lui Trakl interpretat sofistic de Heidegger, ne descoperă un poet pentru care edenul este; Luna, ai spune un mort/Ieșind din genunea-I albastră. (Occident).

În antiteză cu acest poet Constantinos Kavafis venind de pe un meridian exotic, la confluența Levantului cu anticile civilizației, pentru marele poet grec edenul este o insulă sau o călătorie. În versul lui simți gustul esențelor tari, a formelor imateriale rămase străvezii în văzduh, așa cum ne închipuim tipologic grădina biblică a edenului. Religia și experiența trăită devine la el o rațiune a vieții. Acest fapt îl vedem în poemul său Itaca unde insula lui Ulise capătă valoarea edenului, altfel decât în mitul Homeric. Ea este pretextul care în sine justifică îmbogățirea: Du-te-n cetățile Egiptului/c a să primești de la-nțelepți învățătură. Ținta

călătoriei rămâne un reper simbolic, iar edenul ca răsplată fiind în ultima instanță însăși călătoria.

Genialitatea, spunea Eugenio Montale, constă în a fi înțeles că elinul de atunci corespunde cu homo europaeus de astăzi, și în a fi reușit să ne scufunde în acea lume ca și când ar fi fost a noastră. Aceasta e într-adevăr marea metaforă (edenul) a lui Kavafis. Spre deosebire de poetul grec, Ruben Dario devenit un fenomen general în Spania în prima perioadă a secolului XX, căruia Unamuno îi cere poetului să găsească sufletul dincolo de carne, pentru care autorul Solitudinilor se declară simpatizant al *Meditaciones rurales*, unde regăsește edenul. La poezii europeni, inclusiv cei din spațiul carpato-danubiano-pontic, descoperim dimensiunea rațională al sublimului, cum spunea Kant, dar și jocul de fugă către teritorii sublime.

La Eugenio Montale, poetul italian, ale cărui poeme sunt invadate de simbolul concentrat de heraldică și de o frisonare dureroasă îmbinată cu nostalgia pentru categoriile ideale, luate ca eden, copleșit fiind de anodin sau răvășit de spiritele ce peste convulsivul pământ/zboară în roiiuri. (Tramontana). Edenul la Montale este virtualitatea ontologică, dar și marea ca suveran principiu al existenței și al vieții: Tu prima mi-ai spus/ că mărunțul zbucium/al inimii mele era doar o clipă. A te apropia de mare presupune a păstra neatins edenul ca întreg tezaur sufletesc. Universul edenic pentru poet sunt vechile rădăcini care conviețuiesc cu tendința spre înălțimi, spre lumină, spre bănuite zone de combustie purificatoare sau de reviviscență miraculoasă, această simbioză crează mitul mării ce se suprapune peste eden: Adă-mi tu planeta care te conduce/acolo unde blonde transparente răsar/ și ziua-ntreagă să răsfrângă, în oglinzile-albastre/adă-mi floarea-soarelui

înebunită de lumină.

Planeta visată este edenul iar, pe când înnebunită de lumină este metafora care coboară peste noi extazele solare ale poetului Jorge Guillen, din aceeași generație cu Montale. În timp ce la Montale edenul este lumina, luată ca înțelepciune, la T. S. Eliot edenul este o glosare pe marginea ideii de timp. Un rol important în înțelegerea edenului este creștinismul lui Eliot cu valoarea unei mitologii compozite, în care se interferează elementele biblice cu amintirea elină și cu succesiunea civilizațiilor. Edenul la acest poet este istoria cu acel ascentism modern de sorginte jansenistă, așa cum subliniază Clonde Viger. Melancolia timpului, a anilor care iau/Cu ei, departe, viori și flaute, care poartă falduri albi de lumină, pentru Eliot face parte din indisolubilul tablou ce ne amintește de paradisul visat.

Umberto Saba, propus pentru Premiul Nobel, născut în Triest, este un poet al dramelor ascunse, (putem să-l asemuim cu Bacovia), găsește edenul în înserarea Europei, sau, mai degrabă, în valoarea propriei biografii, fiindcă nimic nu te odihnește de viață/ca viața. În estetica, poezilor amintiți până aici, și în etica lor, totul se clădește pe fundamentele labile ale unor valori spirituale pe care le indentificăm ca spațiu edenic. Conceptele despre acesta sunt spectaculare sublimizări ale lui cogito, ce trec prin procese evolutive, de rafinare, nuanțare și diversificare impuse de realitatea a cărei esență o exprimă.

Poezia edenului dezvoltă o responsabilitate asumată din partea autorilor ei, ci implică o angajare a speranței deșarte, ca privire spre real, asemănătoare aruncată de Moise spre Pământul Făgăduinței. (Observație făcută de Kafka). Poetul Serghei Esenin, ajuns o legendă și prin accidentele existenței sale, are sentimentul naufragiului care-și

repudiază cosmosul, tocmai pentru faptul că poetul rus nu are în perspectiva viziunii sale, edenul ca ultima speranță: Vânturi, o furtună înzăpezită/Măturați viața mea trecută! Această luptă cu propriul său trecut va domina existența și poezia lui din perioada următorilor ani pe care-i mai trăiește, după 1919, când a scris versurile citate. După vizitarea Statelor Unite ale Americii Esenin este convins că „adevărurile” pe care le aflase de la comuniștii sovietici contraveneau realității. La înapoiere, se simte tot mai bolnav și edenul visat îl găsește în „universul” absintului și al vodcii. Este tot mai bolnav sufletește și trupește. Pentru el edenul nu mai există, dar îl reconstruiește, așa cum îl înțelege, în poezia Moscova cârciumărească, o capodoperă a poeziei europene.

La fel ca odinioară Verlaine (Dis, qu/ as tu fait, toi que voila/ De ta jennesse?), poetul rus se întreabă: Oare nu mi-am băut, parcă ieri, tinerețea? Aceasta fiind timpul edenic, și își mărturisește pustiul cel chinuie: Nu mă lăsa cu privirea ta rece,/ nu m-ăntreba câți ani am, cum arăt,/ Bântuit de un spasm epileptic/, sufletul mi-e ca un galben schelet. Poetul, totuși, cunoaște frecvente interludii de scăpărări de lumină, pe care le putem lua ca edenice, atunci scrie „Balada celor 26” și „Drumul meu”. Poezia eseniană refuză happy-end-ul. Puterea ei magică rezistă în sinceritate, fiind poezie de confesiune dureroasă, tocmai de aceea edenul nu prea își găsește locul și datorită lipsei visului frumos. Există un conflict fundamental între structura visătorului cu naivități de himeră paradisiacă (aici edenul este tot mai îndepărtat) și viața dură a timpului său de răscruce istorică.

Eugenio Montale în poeziile sale, cum subliniază Angelo Jacomuzzi, rareori are o preocupare a unei comunicări fericite cu

metafizicul, pentru a regăsi vestigiile edenului, ca reminiscență a unei divinități ce a rupt vălul și a tangențiat cu lumina oamenilor. Fiind masca poetică a unei ieșiri în afara timpului, a unei intrări în mirajul edenic: negrele semen de ramuri pe alb/ca un alfabet esențial. (Quasi una fantasia). În Elegia de Pico Farnease limbajul este alauatul care dospește preistoria unei hermeneutici, frământat de un eu poetic stăpânit de presentimentul unui sens spre edenul lucrurilor. În seria fantomelor salvatoare din În prag (In limine), analizate de Gianfranco Cotini, semnalăm prezența iubitei angelice. Aceasta este surprinsă într-un gest enigmatic: ...și deasupra/ vreun gest ce șovăie.../ Precum atunci/ te-ai răsucit și cu o mână, fruntea/ dezvăluind-o de sub nor de plete// m-ai salutat spre a intra în beznă. (La bufera). Evocarea acestui trecut moment, pentru poet, secunda supremă este edenică, la fel și invocarea divinității nu sunt altceva decât semnificațiile unei transsubstanțieri a presentimentului apariției iubitei, moment ce-l consideră poetul, edenic. Există o serie de lucruri montaliene care circumscriu tematicii profetice, acel difuz presentiment obscur care ne conduce spre edenul imaginarului poetic.

Spre deosebire de Montale, la Fernando Pessoa edenul se află între abis și oglindă. Este același peisaj care, în realitate poetul și-l creiază, prin limbajul poeziei dat de expresia recognoscibilă. Paradoxul implicit al lui Pessoa este acela de a instaura un discurs poetic adecvat, uneori ironic, fiindcă la poet iluzia de eden se confundă cu libertatea căci libertatea există/Numai în iluzia libertății.

În lirica elenă I. M. Panayotopolos edenul se reflectă în dragostea de pământ, de pădurile și clipocitul apelor. El mărturisește undeva: Am iubit acest pământ din prima mea

tinerețe. Am umblat pe cărările lui, am ascultat freacăta freacăta pădurilor, clipocitul apelor, am deslușit mesajul oceanelor (...). Descoperirea tainelor vieții, cunoașterea pătimașă a iubirii ce depășește frumusețea telurică, irupând spre spațiul invadat de lumină a ideii, sunt tot atâtea elemente ale edenului poetului grec înțeles de poetul grec: Femeie cu trup de arc întins, încă te aștept/ lângă vasul de-alabastru cu intrastate roze,/ măcar că noaptea apropiate a trecut. (Asfințit-a luna). Clipele așteptării, sunt momente ale timpului edenic: Mi te-nchipui simplu: într-un balcon/ întoarsă spre o dalbă roză sau pe un vapor/ învâpăiată de flăcările amurgului/. (Fantezie), în timp ce la Salvatore Quasimodo universul edenic e dominat de sentimentul plenitudinii inimii sale, care păstrează tiparele imateriale ale lucrurilor edenice din preajmă: Nu-i nici un lucru care moare/ Fără ca-n mine să rămână viu. Imaginea omului nu este un lucru etern, cum nici Orașul din insula/ scufundată în inima mea, /nu este etern, fiindcă edenul pentru poet este o bucurie ce o dezleagă de arborii visați.

Poetul suedez Artur Lundkvist descifrează edenul în triumful deplin al tuturor energiilor disponibilităților umane: În viața noastră a pătruns ceva nou// îi zărim prin mulțime sclipirea/și trebuie să-l căutăm ne-ncetat. Starea aceasta de euforie este momentul edenic al poeziei lui Lundkvist: Există un fel de bucurie sălbatică/ în tot ce e viu/Există/ ceva îmbătător și aparținând tuturor. (Există un fel de bucurie sălbatică...). În schimb la Miltos Sahtouris, edenul este perceput când urc în cerul poeziei/îmbrăcat în bunăvestire a așteptării pruncului/străbătând o cale în imensitate...

Vor veni zilele ce ne-au sorbit/ în cupele de alabastru ale amiezii, /din nou iluminând răsuflarea mării/și-

nebuind licuricii câmpiei, așa își creionează în Epilog edenul, poetul Vasos Voiadzoglu care a trăit o parte din viață, în insula Skiros, pe care o vede ca un spațiu edenic unde semnele bucuriei se văd, ca un dar al blestemului antic. Dacă la Vvoiadzoglu edenul era o insulă ce compensa mișcarea tuturor simțurilor a fondului emoțional, la Iohannes Becher timpul ca simbol al noului este perceput ca eden al simțurilor, fapt ce-l descoperim în munți, la umbra lor m-am fost născut/ Din munți veneau la noi și vânt și soare./Mă întrebam, prin ulițe pierdute: Cât pot ei oare munții să măsoare?(În umbra munților).

Fundamentul psihologico-științific-religios din care derivă mitul Edenului iese în evidență în clipa când geneza actului creator e identificată în viața psihică: iar problema ce se pune este, aceea a exprimării ei. O stare interioară de bucurie, de beatitudine, localizată în timp, dar mai ales în spațiul care produce acea stare, determină cel

mai adesea starea edenică, sau, pur și simplu, edenul ca expresie a poeticului.

Trăind intens, poetul plonjează în sine, își creează imaginea unui mit și astfel triumfă asupra naturii sale. Analizând conceptul kierkegaardian de angoasă, regăsesc un mod de reafirmare a eului artistic ca loc al construcției mitului edenic, al cărui sens duce la perfecționarea lăuntrică. Forma sub care acesta este conceput devine expresia echilibrului regăsit. Edenul e reprezentat de psihologie sau, mai exact, de psihopatologie, în prelungirea imaginii sau viziunii poetului. Edenul este construit în poezia europeană a secolului XX printr-un dezechilibru, asimilabil sau, în orice caz, situabil în proximitatea stării patologice ce declanșează procesul creator a cărui împlinire în operă revine la o restabilire a unui nou echilibru prin, însăși, construcția acestui mit. Edenul este de aici încolo rezultatul unui efort voit și coerent, în

recrearea naturii primitive și tinzând să organizeze într-un cosmos edenic beatitudinea interioară pe care o transmite și cititorilor.

Unii poeți europeni căzând în „capcana” propagandei comuniste au crezut, unii chiar sinceri, în viitorul luminos al socialismului și comunismului. Ei, în poezia lor, vedeau acest luminos viitor ca un eden al omenirii. Edenul de această factură era ca iluzia optică din deșert numită fata morgana. Puține poezii inspirate de propaganda comunistă mai rezistă astăzi.

Astfel, edenul în poezie apare ca un analog al sufletului, ca o obiectualizare făcută necesară de o insuportabilă presiune interioară. Cum specifică Croce: ea e posibilă atâta vreme cât procesul creației care recreionează edenul e descris ca fenomen lăuntric. Edenul devenind transsubiectiv, el se desprinde de poet pentru a-și trăi imaginea în imaginarul cititorului.

Mintea mea..

*Mintea mea legănată
de degete curioase
peste gazeturile marelui Hafiz
ca o piatră de temelie
pe care un car sever o amenință,
sulă a unui dușman mereu
într-o ambuscadă,
iarbă arsă
unde eu mă îngrop
fără cruce,
de-ar fi de folos asta
numai să vă cer
iertare.*

Ca simfonie

(dintr-un cântec al lui Pino Donaggio)

*Pick-upul
pe discul conștiinței,
hârtii de focaccia,
strada,
din cârpe o minge..
Unde se iubeau
Dumnezeu își mai amintește,
- ca simfonie
- lumini învăluite
la tele, glasuri strigate
pe căile
unui cartier însorit
care la ochii unui copil
ascundea
câmpuri de orez
cunoscute satului.*

Poeme din cumpăna vieții

Daniel IONIȚĂ

Eu n-am plecat de-acasă

*Eu n-am plecat de-acasă niciodată.
Avioane, zburăți fără mine!
De ce întreabă lumea unde sunt?
Aici rămân, aici mi-e cel mai bine.*

*Depart sunt oceane și deșerturi
Hai, avioane, decolați odata!
De ce se uită mama peste drum?
Sunt în grădină, n-am ieșit pe poartă.*

*Pe lungi cărări am pașii zugrăviți
Albe avioane, săgetați spre zare
O văd iar pe bunica-n pragul ușii
Cu covrigii calzi în mâini tremurătoare...*

*Mi-e dor de-un ceai de tei, la mine-acasă,
De vatra mea nimic nu mă desparte...
De unde avioanele-astea toate,
Unde mă duc, de ce așa departe?*

Armăsarul auriu

*Păscându-mi nutrețul pe colinele tale
Pe vremea când ți-eram armăsar auriu
Te-așteptam fremătând pe miriști sau pe cale,
Și-apucasem să uit de amoruri banale,
Când în șa te goleai de un caftan străveziu.*

*Mă făcuseși poștaș între mâine și ieri,
Peste toamne împărțind jurămine deșarte,
Pe la alte caftane ale altor muieri,
Țesălate dorințe peste dulci primăveri,
Galopând înspre viață, galopând către moarte.*

*Dar din goana-mi nebună de comis-voiajor
Sub copite scrâșnindu-mi, apucate pe-un hău,
Mă opream prosternat peste aprinsu-ți bujor,
Nechezând după nopți și-amintirile lor,
Ca să pasc roua sfântă peste pântecul tău.*

*Azi îmi mestec nutrețul ferit de regrete,
Aminitindu-mi de fata cu caftan străveziu
Peste șolduri și umeri, călărind pe-ndelete,
Ce-i eram roib discret prin poieni indiscrete
Și-mi aștept fără lacrimi galopul târziu.*

Poveste de dragoste, sau vorbă în vânt?

*Inima-mi umedă se zvântă la soare,
Umbră și lacrimă, prelungite nesfânt.
Mă mângâie noaptea cu-n semn de-ntrebare -
Poveste de dragoste... sau vorbe în vânt?*

*Moartea cu cearcăne șade pe vine,
Mestecă o floare de mac între dinți.
Mă iscodește dacă știi despre tine -
O mint ca-nainte, că suntem cuminți.*

*Nu te iubește! Îmi râde pocită.
Mai pleacă-n sictir, mă răstesc îmbufnat.
Dar sunt sfâșiat de o jale mocnită
Și ard ca s-o-njur, și ard ca s-o bat!*

*Ești prost, ca o inimă uscată la soare!
Îmi strigă Moartea din sumbru mormânt.
Doar noaptea mă apără cu vechea-ntrebare -
Iubire și moarte, sau vorbe în vânt?*

Ion Teodor PALADE

Albastrul cerului

Albastrul cerului... amplifica, pedant, strigătul pescărușilor întârziați; valuri mărunte mânau spuma mării peste nisipuri fără memorie, soarele cobora, sângerând, către aceleași mereu depărtări nesfârșite.

Atunci l-am cunoscut pe Ovidiu.

Pășea încet, desigur în ritm antic..., desăvârșit.

M-a salutat... pentru prima oară, după ce eu, ani și ani, salutasem imensa lui statuie, fără să mă fi așteptat la un oarecare răspuns, la un cel mai mic și nemeritat răspuns.

- Domnule ..., bravule cetățean; l-am auzit spunând, aproape absent; aș dori să îmi oferi prilejul unei discuții scurte, amicale, uneori... numită interviu.

Ochii mei, îndreptați spre dunga apusului, sau doar începutul unui zâmbet timid l-au convins să continue.

- Mărturisesc..., eu nu am reușit să surprind, de la înălțimea soclului meu, decât firave nuanțe ale unei culturi sănătoase... de viță de vie..., aici, pe aceste văi înguste, cunoscute mie de peste o mie și încă o mie de ani.

Și păru că ar privi în trecut, peste capetele de viță sălbatică de la streșinile caselor, apoi continuă...și mai șoptit:

- Eu sunt... în căutarea formelor perfecte, de dincolo de înșelătoare arome, de dincolo de tremurul impur al tot mai puținelor tăceri cotidiene...

A tăcut o vreme, plimbându-și privirea peste siluetele copacilor desfrunziți, apoi a reînceput, la fel de șoptit:

- Știu... Vrei să-mi readuci în memorie umbrele dimineților de demult. Știu...

Acesta a fost ultimul cuvânt pe care l-a rostit. O ceață ușoară cobora, ca o lacrimă. Era Lacrima lui Ovidiu. Mă lăsam pătruns de această Lacrimă, până-n arterele de jos ale pământului..., acolo unde - mi adăpostisem, năuc, ultima fărâmbă de melancolie.

O călătorie cu umbrela

Bunica are o umbrelă mare, de culoare albastră.

Nu știu de ce mă fascina, privind-o !

Am visat,...am visat că eram în Anglia și, pe unul din podurile Tamisei, eu mă plimbam, agale, cu umbrela albastră, iar puținii trecători mă admirau, fără reținere.

Nu ploaia foarte tare, era mai mult o ploaie subțire și rară, care forma un fel de ceață.

Un domn bătrân m-a oprit, politicos, și m-a întrebat de unde am umbrela.

Eu i-am răspuns că o am de la bunica mea.

„Oh, yes... , yes of course !...”, a răspuns el zâmbind, apoi și-a ridicat gulerul sacoului și s-a îndepărtat, fără grabă.

Când m-am trezit din somn, i-am povestit bunicii visul meu. Bunica a oftat și mi s-a părut că privea undeva... departe. Afară era o zi însorită de octombrie, iar frunzele copacilor deveneau tot mai galbene și mai puține...

Peste mulți ani, am descoperit în biblioteca bunicii un album cu fotografii vechi. Bunica mea era tânără și alături de ea un bărbat tânăr, despre care am aflat că era bunicul. Semănau mult amândoi...

Spre sfârșitul albumului am găsit o poză decupată dintr-un ziar. Brusc mi-am dat seama că era chiar domnul bătrân din visul meu de demult.

Am întrebat-o pe mama cine este în poză și mi-a răspuns că a fost un actor englez, care a iubit-o mult pe bunica. „Dar, bunicul...?” am întrebat eu.

„Bunicul a iubit-o și mai mult !” mi-a răspuns mama.

Într-un colț al camerei, rezemată de raftul bibliotecii, am zărit umbrela albastră.

Era la fel ca atunci..., când am văzut-o prima dată. Bunica plecase, plecase departe...

O cercetare asupra calendarului creștin și laic

Elena M. CÎMPAN

Un titlu în trei ape, ca un acoperiș tradițional, adăpostind o identitate majoră: satul românesc. Mai întâi, „Cultura tradițională imaterială românească din Bistrița-Năsăud” este sfera generală de care aparține lucrarea apărută la Editura „Școala Ardeleană”, Cluj-Napoca 2015, apoi, „Sărbătorile ciclului social și calendaristic” oferă cunoaștere și trimitere la respect pentru fiecare moment important, încărcat de semnificații și simboluri, pentru ca „Munci și zile în ținutul Bistriței și Năsăudului” să facă trimiteri la Hesiod dar și să mărturisească despre destinul cercetătorului în teren, culegător și scriitor în egală măsură, păstrător el însuși de tradiții, sensibil, convins de valoarea și importanța demersului realizat. Aflând că denumirea „calendarium” era la origini „un registru de datorii”, Vasile V. Filip și Menuț Maximinian s-au conformat corespunzător și au îndeplinit o datorie majoră scriind această carte. O carte în care încep secole de existență, cu nuanțe, cu schimbări și schimburi, dar care păstrează vie, nealterată, credința transmisă din generație în generație, obiceiurile simple, firești, datinile străbune. Nimic elitist și sofisticat în această lucrare de căpătâi, de suflet, ci dimpotrivă, materia cărții atrage ca un magnet, cu căldură, cu convingere, și prezintă oglinda satului veșnic în care ne privim, din când în când, chipul.

Apărută în plin proces de îndepărtare de satul românesc, cercetarea este o pledoarie, chiar și acum, în al doisprezecelea ceas, pentru întoarcere la origini, la izvor, la tradiții,

cu un strigăt la cotitura timpului: „Quo vadis, Domine?” Răspunsul l-au aflat demult autorii „Sărbătorilor...” și în întoarcerea lor ne conduc și pe noi în „satul ca o legendă tracă”, prezentându-ne un timp împărțit nu în patru anotimpuri, ci în două sezoane, unul cald și altul rece.

De „Sezonul rece”, partea întâi, se ocupă Vasile V. Filip, urmărind sărbătorile de la Sfântul Dumitru (26 octombrie) până la Sfântul Mare Mucenic Gheorghe (23 aprilie), de unde preia cercetarea Menuț Maximinian, ducând-o până la Sfânta Parascheva (14 octombrie), rotunjind anul, cu sfinți și sfinte, într-o carte a sfinților, cu biografiile lor și efectele secundare, sociale, ce derivă din spiritul răspândit. În paralel cu acest calendar întocmit și povestit riguros, care prezintă și viața oamenilor după rânduielile vechi, există în carte un alai de obiceiuri și tradiții desfășurate concentric, în preajma sărbătorilor religioase, cu impact în viața cotidiană, ca un fel de prilejuri, la fel de sfinte, de rang secund, care permit oamenilor ancorarea într-o mare de poveste arhaică, un tot unitar, spunându-și la rândul lor propria poveste, din familie, din biserică, din comunitate. Este plata pentru o existență curată.

Un fapt aparte al cărții îl reprezintă manifestări din ținutul bistrițean – năsăudean, de trăire și trecere prin timp. Există obiceiuri cu specific local, precum „Maialul”, „Măsurășul”, „Înstruțatul boului”, „Jocul la șură”, a căror prezentare oferă întregii lucrări un spectru luminos. Metoda dublă, folosită de cei doi etnologi și etnografi, documentare și interviu, lasă puține șanse neexprimatului în privința domeniului abordat. După ce este prezentat, creștin ortodox, profilul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, se face trimitere la tradiția populară și la numele de „Sângeorz”, ca patron al naturii înverzite, deschizător de sezon pastoral, cunoscut drept „Cavalerul trac” în Panteonul românesc și cel de-al doilea stâlp calendaristic după Sfântul

Dumitru, și este redată înregistrarea interlocutoarei Ana Coroianu din Dumbrăvița, participantă la ancheta etnologică din teren: „Se spune că atunci când se aud primele broaște cântând, Sângeorz ia cheile de la Sâmedru pentru a deschide drumul naturii apre viață, el fiind considerat Cap mare de primăvară”. Poveștile oamenilor intervievați asigură cărții viziune spre viața trăită, simțită într-un mod aparte, cu efect paleativ, într-o lume modernă suferindă.

Antologia de strigături, cu rol moralizator, așa cum se desprinde din literatura de specialitate, ocupă un loc însemnat în rândul manifestărilor diferite din viața satului tradițional: „Foaie verde fir mătăasă/ Mă cată moartea pe-acasă/ Eu la crâșmă după masă/ C-o glăjuță plină-rasă.”

Variantele de colindă de pe la Sita, de la Gledin, din Perișor, Sălcuța, Maieru ori Zagra aduc diversitate și bogăție stilistică întregului text, asigurând caracterul liric din prima parte, de sezon rece. În timp ce poveștile și legendele cu prilejul unor sărbători, despre Fata Pădurii, despre zâne, chiar duhuri, imprimă lucrării în mod deosebit caracter epic, în partea a doua, de sezon cald. Împreună sunt fapte de viață, de existență, și atestă un timp care nu mai avea răbdare. Trebuia consemnat.

Gânduri de sub pleoape: prin Iașii studenției mele

Câte-odată, te-apucă-un dor de tine, așa, din senin, și te trezești rememorând clipe, ani, oameni, întâmplări... O lume, o parte din viață, privită cu graba de-a nu o pierde, de a nu-ți fugi de sub pleoape; amintiri, secvențe derulate repede, iar apoi, unele - cu încetinitorul, în speranța că poate vei desluși chiar și chipul sufletului tău de altcândva...

Iașii studenției. Iașii din urmă cu vreo jumătate de secol. Farmecul lecturilor, parfumul teilor și al liliacului înflorit, bulevarde, străduțe vechi și prăfuite, umbrele marilor scriitori, marii cărturari ai țării în care și tu ai devenit, oamenii de știință, marile reviste de litere, de cultură, gânduri, simțiri înalte, freamăt blajin de omenie și împlinire... Copoul, Universitatea, tramvaiele, studentele, doamnele și domnii, Teatrul Național, Opera, Filarmonica, poezii și scriitorii zilei, clădirile, pomii, florile, șoaptele și bucuriile. Iașii. Viața frumoasă. Zilnicele întâlniri cu viitorul. „Dăluim în marmura lui Cronos/ Cu oțelul nopților târzii”. Cam așa poetificam, pe-atunci... Studii, cărți, oameni, ziarul, radioul, jurnaliștii, lumea în mișcare, inima noastră visând la ziua de-acum, când multe nu s-au întâmplat.

...Mai sus de Biblioteca Centrală Universitară, printre teii care tivesc trotuarele, urci spre Copou și, când intri în Parcul renumit, dai de Teiul Marelui Bard. Vântul adie, adesea, a Eminescu... Bănci romantice cu pasageri prozaici, uneori cu îndrăgostiți, alături și de Veronica Micle, împietrită-n dragoste și durere, muză și poet, speranță, bucurie și disperare... Obeliscul cu patru lei sculptați în piatră, aflat la intrarea în Copou, amintește mereu o anecdotă

nostimă: se zicea că dacă va intra o fată mare în Copou, leiul aceștia vor urla cât să audă zăryle. Dar nimeni, chiar și până acum, nu i-a văzut și auzit pe leiul aceștia trezindu-se din somnul lor de piatră și urlând, sau măcar să fi scos măcar o vocală, fie și întretăiată. Fie și în șoaptă...

Lăsând gluma de-o parte, nu pot să nu mă revăd și îndrăgostit „lulea”. Erau atâtea fete frumoase, și mari (în felul lor!) și strălucitoare. Iar eu eram așa de timid, că-mi număram pașii în gând, ca să nu mă-mpiedic, dacă simțeam că vreo fată mă privea... Sau dacă, măcar, mi se părea... Dar să lăsăm asta, pentru altă dată.

Iată și Săraria patriarhală, tihnită și atât de moldovenească, prin care trecea o singură linie de tramvai, ce venea de prin Târgul Cucului - evreiesc cândva - tramvai în care, cu un pic de atenție, puteai auzi (în gând) cum Gică Petrescu îți cântă: „Du-mă-acasă măi tramvai,/ „Du-mă, du-mă, ce mai stai!/ Noaptea se lasă, prin mahala/ Căinii latră a pustiu:/ Du-mă la căsuța mea/ Cu porțiță și cișmea”... Pe aici, prin Sărarie, trecea tramvaiul numărul „3” - gen „cutie de chibrituri”, care mergea domol și oprea unde nici nu te așteptai. Cineva spunea că, la o astfel de oprire, vatmanul se adresase cândva, călătorilor: „Șinși minuti, vă rog, să iau numa o pîini și fuga sînt înapoi”... Săraria, cu căsuțe mici de țară și ogrăzi mari, înverzite și-ngrijite. Bojdeuca lui Creangă, din Mahalaua Țicăului, de prin apropiere, amintind de vremurile de mai înainte, de marii scriitori ai neamului românesc, de sub un cer albastru și cinstit, precum simțirea a tot ce era curat și bun și frumos acolo.

Nu c-aș fi eu un mare băutor, dar cărciumile din anii studenției mele, surădeau și fremătau. Se făcea, desigur, și atunci și acolo literatură. Și dacă nu se discuta despre cărți și viață, se trăia viața, care, mai apoi, devenea carte. În Copou era cărciuma „Rarăul”. Uneori eram acolo cu Cezar Ivănescu, cu Dan Ravaru, cu Ion Stoica, cu Rodica Grindea, Adi Cusin, mi se pare și cu Sorin Stoian. Uneori erau la cărciumioara asta, dacă-mi amintesc bine, și Marin Sorescu, și Horia Zilieru și alții... În Centru, în Piața Unirii, erau restaurantul „Victoria” (pe Lăpușneanu) iar mai în față - elegantul restaurant „Traian”. Acolo, într-o seară, m-a luat Victor Crăciun (asistent pe-atunci, profesor universitar azi, cu părul alb, ca de poveste) la o-ntâlnire cu scriitori. O mână de scriitori la masa noastră, dar mai ales profesorul stimat și iubit de toată lumea bună, filolog excelent și om admirabil, Ștefan Cuciureanu, care făcuse parte, cândva, și din conducerea renumitei revistei „Convorbiri Literare”. Povești spuse cu șarm, literatură, sport, femei, modă, adultere, zvonuri, insinuări, mici înțepături amicale, bârfe, glume împletite cu discuții serioase. Eu, mai cu gura întredeschisă, scoțând rar

câte-o vorbă - două (bine primite, spre liniștirea mea de om stingher și atent să fiu modest, cum știam de-acasă că trebuie să fiu)...

O altă cârciumă, tot în Piața Unirii, un fel de bombă, cu mese înalte, fără scaune - se numea „Miorița”, dar toată lumea îi spunea „La Nati”. Țsta era numele gratarargiului – un artist în meseria lui – dar și un om aparte, expeditiv, bonom, energic și atent cu oricine. Mai ales cu cine credea el de cuviință. Veneau aici, pentru o fleică-n sânge, sau niște momite, ori o ceafă de porc bine sfărăită pe grătarul cu cărbuni, veneau aici artiști plastici și cerșetori, scriitori și femei de stradă, regizori, actori, înalți funcționari de la primărie, meseriași de la vreo cooperativă meșteșugărească, lumea de pe lume. Fumul de țigară și cel de grătar se-mpleteau cu mirosul de țuică din cealaltă încăpere, care se prelungea cu prima, de lângă „cușca” gratarargiului cu nume și renume în Iași aceia. Aici mâncam uneori și eu, de regulă pe datorie, din inițiativa aceluiași Nati. Dar nu mă-ndatoram, decât după ce îmi apărea vre-un reportaj prin presa locală sau bucureșteană, ori la Bacău, știind că astfel am pe ce conta... Uneori, rar, intram acolo cu un ziarist-boem, Valer Mitru, a cărui semnătură figurase, altcândva, în renumitele jurnale din Capitală, „Adevărul” și „Dimineața”. Discutam despre presa de atunci, despre genuri jurnalistice, un pic despre singurătatea lui, evitând subtila și, oarecum voalata lui iubire, asemănătoare cu cea a lui Ibrăileanu, la adresa Adelei... Nu discutam, deși eu o-ntâlneam pe această „Adelă”, minunată și senzuală, deșteaptă și eterică, o vedeam aproape zilnic. Era crainică la Stația de radio-amplificare și, apoi, după plecarea mea din Paradisul amărui și dulce al tinereții mele, crainică la Radio Iași. Câteodată, mergeam toți trei și la o cârciumă din capătul orașului, poreclită de noi „La lilieci”, căci avea tufe amețitoare ce împarfumau cu aer de liliac grădina de vară, la vremea

lor. Eu, pe post de „paravan” pentru contrastul de vârstă dintre cei doi, eu eram cu ochii și inima la parfumul de Femeie al acestei regine a replicilor inteligente, a tăcerilor și a vinovatelor zâmbete nevinovate - care existaseră ori nu, cu adevărat. Totul era platonice, căci amicul meu, la vârsta lui, iubea ideatic, iar eu, la vârsta mea, eram pre timid. Și totuși, ce frumos a fost!... Mai ales că la acele mese, se făcea și poezie, iar „Adela”, visătoare, ne povestea despre plăcerea ei de-a fi mereu în altă zare a lumii. Se spuneau versuri, se comenta ușor despre firul de iarbă, sau vorbeam ceva mai aprig despre urgiile din lume și, rar, de la noi.

Ei, dar câte cârciumi nu erau încă?!... Cine nu crede că ele erau și instituții de cultură, se înșeală! Căutându-mi însă micile clipe de farmec ale boemiei studentești – clipe puține, sau mai multe, câte au fost – nu se poate să nu-mi amintesc de aerul ieșean al celor două mari reviste, VIAȚA ROMÂNEASCĂ și CONVORBIRI LITERARE, ca și de revista IAȘUL LITERAR, de Palatul Culturii, unde era și redacția ziarului regional, de Studioul de Radio, unde am colaborat și eu intens, de Cenacul literar studentesc „Mihai Eminescu” (unde-n fiecare duminică dimineață, aveam n-aveam treabă, eram prezent!). Și nu pot să nu-i revăd cu ochii minții pe scriitori atunci în viață, precum „Bădia”, respectiv Ion Istrati, sau George Lesnea, ori Otilia Cazimir. O dată, la ea acasă, pe strada Bucșinescu, nr. 4, duduia Otilia mi-a povestit, surprinzându-mi privrea spre masa de lucru (un birou acoperit cu cristal gros, sub care se aflau tot felul de poze și decupaje, ori însemnări scrise de mână) mi-a povestit că Topârceanu obișnuia și el să se așeze acolo. Venind, într-un rând, iarna, tocmai s-a așternut să scrie ceva, dar pe biroul acela era și un ceas deșteptător, cu bătaie puternică. Zgomotul ăla sacadat, l-a deranjat. Și-a pus căciula pe el, ca să nu-l mai audă și i-a spus duduiei Otilia, improvizând pe loc:

„Hodoroaga asta, parcă e nebună! / I-auzi cum mai bate, i-auzi cum mai sună: / Am s-o-arunc odată în Eternitate, / I-auzi cum mai sună, i-auzi cum mai bate!”...

Scriitorii tineri sau ceva mai copti, conturau și ei imaginea literelor de-atunci, din Iași. Mă gândesc și la Corneliu Sturzu, Florin Mihai Petrescu, M.R. Iacoban, alături de Manole Auneanu, Sorin Stoian, Adrian Voica, Cristian Simionescu... Ei, dar câtă dreptate are marele Poet! „Dintre sute de catarge, / Care lasă malurile, / Cîte oare le vor sparge / Vânturile, valurile”?!... Unele au rămas doar sub pleoape de amintire. Păcat! Căci nu tot ce pleacă, ajunge.

Dar iată-i și pe marii mei profesori! Mai întâi și mai întâi e „Magistrul” – așa-l numeam noi pe acad. profesor Al. Dima, care ne-a predat (strălucit!) un amplu curs de Literatură Universală; urmează apoi, imaginea altor „mari”: Constantin Ciopraga (Literatura Română Modernă); Theodor Simesky, I.D. Lăudat, Gavril Istrate, Dumitru Gafițeanu, dar și Gh. Agavriloaie, apoi Liviu Leonte, Victor Crăciun, Maria Platon... Examenе, literatură, iubiri, emoții, reportaje, subredacția revistei „Viața Studentească”, reuniunile tovarășești, Casa de cultură, lichiorul „Indian”, crainica aia frumoasă și bine-nchegată (a acceptat s-o sărut, dar era prea târziu!...), cantina studentească și mâncarea „la iepureală” – adică cu ciorbă furată în văzul tuturor și, uneori, și felul doi... Pe sub pleoape se perindă acum și spectacolele de teatru, de la Național, „Coana Chirța”, de pildă, cu Miluță Gheorgiu... Apoi văd și aud parcă fragmente din extraordinarele concerte ale Filarmonicii, cu soliști de primă mână, de nivel mondial, Simfonia a IX-a, Simfonia Destinului, ale imensului Beethoven și ale infinitezimalului individ care își deapănă acum niște gânduri de sub pleoape... Ei, cam asta ar fi o parte din atmosfera în care am studiat și-am învățat ceva viață!

Câteva racursiuri istorice despre geniu

Gabriel POPESCU

Deși nu a fost, istoricește vorbind, între primii romantici, posteritatea – o anume posteritate – îl considera pe Eminescu între ultimii mari romantici. În universal sau tematic se continuă și doctrina romantică a geniului, deși subiectul pare epuizat sub aspect estetic mai ales datorită interesului științific pe care îl suscită spre sfârșitul sec. 19.

Pentru clasici, geniul era nimic mai mult decât anticul *genius* adică spirit propriu tutelar în directă filiație cu divinitatea protectoare. El aparținea fiecărui animus și nu definea indivizii sau persoane ca atare.

Peste secole, în Renaștere, personalităților enciclopedice vizionare capabile de creativitate științifică și artistică inovatoare li se atribuie genialitatea. Acum, geniul devine termenul potrivit pentru singularitatea acestor titani pierzându-și legătura divinatorie cu transcendența.

Raționalismul de mai târziu, orientat spre metodă, nu găsește loc pentru sclipire și atotcuprindere, lăsând conceptul de geniu adiacent filozofiei până la Schopenhauer și Nietzsche.

Părinte al Nihilismului și pesimismului Schopenhauer privește geniul ca pe un filozof ascet, neînțeles și solitar bântuit nu atât de nemurire cât de gândul morții.

La rândul său Nietzsche elaborează o adevărată filozofie a geniului. Datorită neputinței de reificare în formă, spațiu, act sau timp, geniul trăiește extramundan criza originară definită prin suferință și disconfort. Această stare nevrotică își are ca singură izbăvire catartică numai creația artistică. De aici pornind, fie că își pun talentul în scris și geniul în viață cum zice O. Wilde, fie că atribuie geniului o pubertate continuă precum Goethe, romanticii – Eminescu între ei – clamează pustietatea și frumusețea demonică a geniului. El este un înger căzut, seducător cu ochii negrii arzători și frunte rece. Uneori vagabond romantic, mai frecvent ascet Schopenhauerian, geniul privește natura ca o entitate metafizică. Astfel codrul, râul, marea devin mai degrabă idei decât realități. Luceafăr însingurat și neliniștit el este bântuit de ideea nemuririi la care accede fie în pactul Faustian pentru cunoaștere fie în varianta indecisă a geniului eminescian de a opta pentru amorul pământesc în dauna veșniciei reci a spațiului uranic.

Ca orice modă literară, după ce și-a onorat locul în loja principală, romantismul trece la strapontina lăsând loc pentru alte orientări sau forme de exprimare.

Noi realități vor trimite în istorie universul și trăirea romantică lăsând geniul pe seama altor preocupări mult mai prozaice așa cum vom vedea.

Este vremea lui Wund care înființează primul laborator de

psihologie experimentală și a lui Binnet și Simon care alcătuiesc prima scală metrică a inteligenței. Aici de pe la mai mult de 140 punctaj vom regăsi nu geniul romantic ci un individ tere-a-tere cu o inteligență de supradotat. Noii Luciferi vor fi de acum încolo identificați prin metrizări complicate și educați chiar prin tehnici de stimulare intelectuală. Rămâne de notorietate încercarea lui Leo Wiener de fabricare a unui geniu. Pentru asta el a solicitat alături de fiul său Norbet și pe Șidis un alt supradotat, conform scalelor de măsurare. La sfârșitul programului Norbet a ajuns cine știm cu toții că a ajuns, Șidis însă a eșuat într-o lamentabilă mediocritate.

Psihologia mai este interesată de geniu însă și din perspectiva abisală a psihanalizei.

Deși inițial Freud a declarat „Psihanaliza nu are nimic de spus despre geniu”, Jung și mai târziu Lacan atribuie geniului romantic posibilitatea gândirii transcendentei în planul imanentului. Psihanaliza creației lirice devoalează trăirea estetică ca reactualizare a dorințelor arhaice refulate datorită interzicerii lor prin totemul și tabu-urile culturale. Aceste trăiri sunt vag sugerate prin substituenți simbolice: vis, eros, tanatos care devin independente de conținutul lor manifest și au o energie proprie de natura libidinal-pulsională. Dacă așa stau lucrurile, geniul ar putea fi interpretat ca un simbol arhetipal al divinității întrupate. În fața lipsei de răspuns a realității la strădaniile lui gnostice el poate dezvolta unele forme de nebunie. Se are în vedere accepțiunea culturală a alienării ce se manifesta prin inspirația poetică,

extaz, posesiune demonică sau nebunia abandonului. Aceste manifestări sunt nu numai consecințele incertitudinilor ci și efecte ale atitudinilor resentimentare ale vulgatei. În raport cu geniul, contemporanii pot dezvolta, la rândul lor, anumite psihopatologii datorita rezolvării stărilor conflictuale intrapsihic și nu în raport cu realitatea. De aceea geniul este plasat într-un panteon îndepărtat care îl ferește de complexul de inferioritate produs de invidie lăsând astfel loc pentru iubirea de sine și de noi înșine. Întreg mecanismul acestui narcisism primar ține de zonele profunde ale

inconștientului guvernate de self-estimated și hedonism.

Modernitatea prin cartea neagră a psihanalizei vrea să trimită în uitare abordarea psihanalitică a geniului, după cum se îndepărtează tot mai mult de și de valorile romantismului.

În prezent geniile sunt persoane supradotate sensorial și mental capabile de performanțe ce nu pot fi explicate prin cunoștințele actuale decât cu ipoteze mai degrabă S.F. Cea mai recentă este povestea copiilor stelari. Ea presupune – cu argumente genetice și paleoastronomice numeroase ca toate geniile din istoria omenirii ar fi rezultatul

intervențiilor extraterestre din viața pământenilor. Dovezile ar fi prezente în artefacte arheologice din multe regiuni ale Terei, în mituri, legende și religii (cred că un viitor rezumat al acestora ar putea stârni multe curiozități).

Dar, la cealaltă extremă, să nu uităm că numeroase alte genii au inundat ecranele televizoarelor, terenurilor de sport sau sălile de spectacole aruncând în derizoriu crochiurile noastre despre geniu care nu mai au decât șansa de a rămâne o poveste frumoasă care merită totuși să fie spusă.

În căutarea Adevărului (15). Sensul vieții

„Întoarcerea la porțile spiritului va însemna începutul unei noi istorii în care conștiința sinelui se va înălța spre Lumina din care am venit și în care ne vom întoarce ”

(Dumitru Constantin Dulcan)

Gheorghe Valerică CIMPOCA

Sensul Universului este o continuă creație de noi forme în care părem să fim implicați prin experiența însușită aici, pe Pământ. Atunci putem fi fericiți, dar și responsabili față de marele arhitect, Sursa de Univers, care ne-a făcut onoarea de a ne invita

să participăm la înfăptuirea operei sale. Omul modern, aflat mai aproape sau mai departe de bunurile care le-a creat, nu-și găsește rostul, sensul, pentru că nu are cunoașterea necesară pentru a privi în profunzimile sufletului său, acolo unde se află ființa sa autentică. În mod paradoxal, omul modern s-a urcat în cosmos, dar nu poate coborî în sine pentru a-și rezolva conflictele din propriul său univers care constituie sursa tuturor conflictelor sale cu lumea, a tuturor frustrărilor, a împlinirilor și a nefericirilor. Ambițiile aberante ale omului de a stăpâni totul, inclusiv

Cosmosul, îl fac vulnerabil în fața naturii. Înainte de a transforma lumea, omul are nevoie de a se transforma în primul rând pe sine, de a-și găsi sensul pierdut al propriei existențe prin renunțarea la concepțiile anacronice despre viață și acceptarea unei noi paradigme ca fundament al unei noi spiritualități, al unei noi conștiințe. Sensul vieții se definește prin experiență și cunoaștere, și anume raportări la lumea exterioară, dar adesea omul își conturează viziunea asupra vieții prin raportarea sa la propria persoană și la divin. Situată propria persoană între

lumea exterioară și divin stabilește condiția omului în raport cu viața și este punctul de plecare către propria filozofie asupra vieții și a sensului acesteia. Dualitatea ființei umane se datorește simțurilor, ce îi permit să se raporteze la exterior, și sufletului prin care se raportează la divin și față de propria persoană. Aceste două calități îi permit omului să dea sensuri multiple, adesea contradictorii asupra vieții. Unii oameni consideră importante în viață experiențele aposteriori, bucurarea simțurilor prin trăiri fizice sau cunoaștere, pe când alții definesc viața ca drumul scurt către Dumnezeu, divin, absolut, prin trăiri apriori, revelate, spirituale, intangibile fizic, cu caracter de adevăr absolut. Adevărul absolut este întotdeauna personal și nu poate fi transmis, iar sensul vieții se poate considera atingerea acestui adevăr intangibil la nivel fizic, prin transformarea într-un om superior, poziționat în echilibru perfect între lumea materială și cea spirituală. Privind către lumea materială, putem observa că viața are un scop, dar scopul vieții nu se confundă cu sensul acesteia. Ființele vii sunt o manifestare a complexității materiei amorfe, iar fenomenul acestei stări pe care noi o numim viață, se perpetuează datorită capacității formelor de viață de a își prelungi această stare supraviețuind, întreținându-se și multiplicându-se, cu alte cuvinte, reînnoindu-și materialul viu, fie

prin dezvoltare sau crearea de noi entități vii. Consider că momentul în care se intersectează scopul cu sensul vieții, atunci apare evoluția, pentru că prin optimizare și reorganizare, viața capătă sens, datorită apariției unei competiții nedeclarate între indivizi. Evoluția are un scop și un sens totodată, și de aceea omul se află pe un drum de inițiere și autoîmbunătățire de când se naște. Omul își fixează mai multe ținte sau scopuri în viață, iar linia ce unește aceste puncte se poate considera sensul vieții pentru acea persoană în parte. Sensul ni-l definim prin propriile aspirații și ambiții, dar fiindcă suntem dependenți de autodepășire, odată ajuns scopul final, lumea noastră se rastoarnă și suntem din nou în căutarea unui alt scop. Pentru acest nou scop folosim alte căi care ne abat de la sensul bun. Astfel, niciodată nu ne rămâne timp pentru aflarea “sensului” și de aceea moartea vine mereu ca o întrerupere brutală a cautarilor și aspirațiilor omului. Copiii sunt cei mai mari exploratori ai sensurilor pentru că ultimul lucru pe care îl învață este timpul. Odată ce copilul începe să conștientizeze timpul, devine om și viața sa devine condiționată de timp. Aflăm prea devreme că timpul ne devalorizează treptat ca ființe, probabil numai în beneficiul sufletului. Timpul devine infinit și de necuprins din momentul în care realizăm că viața noastră e finită și are sfârșit,

fapt ce aduce o comprimare a clipei noastre și o accelerare a modului în care percepem lucrurile. Presiunea timpului și claustrofobia datorată gradațiilor infime între care suntem plasați pe rigla timpului ne fac să revedem sensul vieții ca lupta cu timpul, ca și cum stelele s-ar putea lupta cu cerul. Omul doar coexistă cu timpul și asta îl costă viața, dar sensurile nu sunt date de timp sau de scurta sa durată, ci de om pentru a ajunge dincolo de ce crede ca poate avea. În cartea sa „În căutarea sensului pierdut”, autorul Dumitru Constantin Dulcan afirma că omenirea are nevoie de o conștiință nouă superioară, o conștiință spiritualizată și ne vom întoarce nu ca lut, ci ca gând, nu ca țărână, ci ca spirit. Este în puterea minții noastre să alegem altă cale înnobilind-o cu o conștiință capabilă să ne redea sensul și bucuria de a fi. Sensul noi spiritualități nu mai este cel al durerii și nefericirii ci al împlinirii. Întoarcerea la porțile spiritului va însemna începutul unei noi istorii în care conștiința sinelui se va înălța spre Lumina din care am venit și în care ne vom întoarce. Și astfel ne întoarcem acolo de unde ne tragem seva vieții.

(Va urma)

PUTEREA DESTINULUI

Ion Dodu BĂLAN

Într-un roman se naște un dramaturg, în stare să-l transforme într-un reușit scenariu de film.

Romanul „Puterea destinului”, de talentata poetă și prozatoare Rodica Elena Lupu ne relevă prin structura compozițională frecvența dialogului, indicațiile scenice și suspansurile așezate la locul lor - un autentic dramaturg. Tematica, natura personajelor, conflictul, căutările lor asidue, este ca într-un roman polițist. Personajele din felurite generații sunt foarte ciudate, în felul lor. Dinu, rănit într-un accident de mașină provocat de soția lui Eva, la ieșirea din spital este luat de Mara acasă la ea, între ei înfiripându-se o idilă, dar într-o zi, surpriză pentru cei din familia lui se întoarce acasă. Eva care se prefăce că își pierde luciditatea își revine și se declanșează o nouă serie de

conflikte. E implicată în demersul epic și fiica lor, care are un mariaj nefericit cu escrocul Grig, un personaj din stirpea lui Dinu Păturică, din romanul „Ciocoi vechi și noi”, al lui Nicolae Filimon, Tănase Scatiu, din romanul omonim al lui Duiliu Zamfirescu, Stănică Rațiu, din „Enigma Otiliei”, arivistul fără scrupul moral și escrocul locvace, un avocat fără procese, Iancu Urmatecu din „Sfârșit de veac în București”, de Marin Sadoveanu. Este un personaj care ruinează o întreagă familie prin patima jocurilor de noroc.

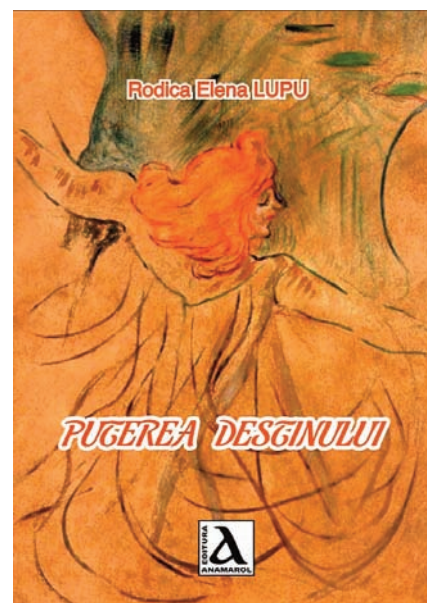
Personajele sunt oameni obișnuiți, nici eroi de epopee, nici săraci, nici sfinți.

Romanul acesta răspunde, parcă, cerinței autenticității din gândirea estetică a lui Camil Petrescu. Prin vivacitatea acțiunii, prin cultul amănuntului în analiza comportamentului personajelor din felurite cupluri, romanul Rodicăi Elena Lupu este un roman modern, realist, cu admirabile analize psihosociale și discrete note de roman polițist ceea ce sporește interesul cititorului. Frumos scris, romanul are, cum spuneam, structura stilistică a unei piese de teatru sau scenariu de film.

Romanul social, erotic, psihologic „Puterea destinului”, de Rodica Elena Lupu impresionează prin autenticitate,

prin firescul oamenilor, prin franchețea, curajul cu care abordează probleme delicate, relații, vicii într-un stil foarte direct și original. Autoarea se distinge prin îndrăzneala spiritului său de analiză și de a prezenta totul realist, fără să tăinuiască nimic din ceea ce este omenesc.

A existat în istoria criticii că o femeie romancier nu dezvăluie nimic din ceea ce este strict mister în sufletul feminin. De aceea mari spirite critice au apreciat atât de mult pe romanciera Hortensia Papadat Bengescu care ar fi depășit acest handicap în prezentarea personajelor sale feminine. Așa stau lucrurile și cu romanul „Puterea destinului” care cucerește în chip deosebit prin frumusețea și profunzimea gândirii și a stilului aforistic.

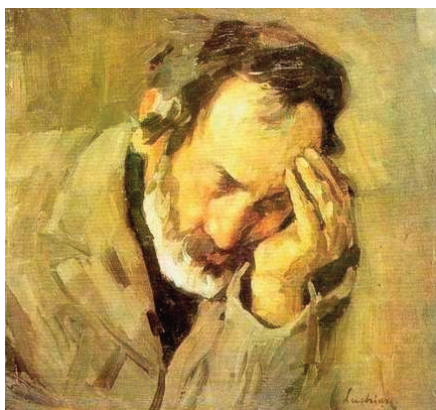

CE AU ÎN COMUN ACEȘTI PICTORI ?

Am în față câteva albume de artă a unor pictori deosebit de merituoși, care ar putea ilustra etape din dezvoltarea artelor plastice, stiluri diferite și tendințe în evoluția diverselor curente, proprii artelor vizuale. Spiritualitatea și antropologia, filozofia și realismul figurativ au permis autorilor percepția personală în redarea expresiei artei celei mai pure.

Ștefan Luchian rămâne posterității ca unul dintre cei mai mari pictori români. Poetul plastic al florilor, dar și a unor chipuri și aspecte sociale, s-a definit implacabil ca „un zugrav” care a știut să transforme frumusețea naturii, în simplitatea ei, în adevărate capodopere.

Și iată un contemporan al lui, mai puțin cunoscut de marele

public, dar pictor și grafician de renume internațional. Arthur Segal a fost apropiat de marii expresioniști germani, dar s-a încadrat și în postimpresionism și chiar în dadaism. A susținut demersurile avangardiștilor români, înscriindu-se ca unul din cei mai importanți pictori ai perioadei moderne.

Din aceeași perioadă se desprinde și Octav Băncilă, pictorul realist, (dar și activist social de stânga), care a dezvoltat în multe din

lucrările sale tema revoltelor țărănești. El a pictat de asemenea multe portrete, scene de gen, naturi statice, flori.

Constantin Piliuță, pe care l-am cunoscut, s-a impus ca desenator cu o deosebită acuitate a observației, cu o linie incisivă, dar și ca pictor sensibil, meșter al culorilor care subliniau armonia între contraste. Spirit boem și sfidător de convenții, a lăsat în urmă multe lucrări excepționale.

Cam în aceeași perioadă, l-am cunoscut și pe Ion Murariu, considerat un foarte bun acuarelist. Și pictura lui se remarcă prin densitatea pastei și suprapunerea

savantă a culorilor. A fost numit de exegeți „un poet al priveleștii”, care a promovat o cromatică echilibrată, plăcută.

Ce au în comun acești artiști ai penelului, la care i-am putea adăuga pe excepționalul grafician Aurel Mărculescu, sau pe Moris Manes, pictorul plin de sensibilitate și gândire? Amănuntul deloc neglijabil că s-au născut cu toții în ținutul Botoșanilor!

TARKOVSKI și călăuza spre sacru

Aliona MUNTEANU

„Pentru mine cinematograful este o formă de rugăciune” (A. Tarkovski)

Tarkovski este un regizor Unic. În ciuda numeroaselor greutăți cu care s-a confruntat de-a lungul vieții, a reușit să-și păstreze demnitatea, să rămână vertical, să lupte pentru idealul său, fără a face compromisuri. Regizorul și-a realizat filmele după propria viziune, așa cum și-a dorit, chiar dacă a avut de suferit din cauza acestui lucru. Este unic pentru că filmele sale au un mesaj profund, nu promovează kitsch-ul, nu sunt comerciale, ci dimpotrivă - îi determină pe spectatori să se oprească din tumultul haotic al vieții pentru a se întreba sincer- cine sunt, care este rolul lor aici. El este unul dintre cei mai mari regizori pe plan mondial, lucru pe care l-a demonstrat prin realizarea filmelor sale de o mare încărcătură spirituală. Opera sa cuprinde o bogăție spirituală rareori întâlnită în arta cinematografică, de aceea pot afirma că el este o călăuză spre Sacru. Referitor la acest lucru, Marina Tarkovskaia a mărturisit că fiecare film regizat de Andrei Tarkovski era primit ca o revelație.

Andrei Tarkovski este considerat Cel Întâi Chemat al artei a șaptea și nu întâmplător, deoarece el stabilește prin filmul său o legătură deosebită între creație și cel care o privește, încât acesta „experimentează o stare sublimă și purificatoare. În această aura care unește producțiile și audiența, cea mai pură parte din noi se descoperă și avem o dorință intensă de a o face liberă. În aceste momente ne recunoaștem propriile adâncimi spirituale și cele mai profunde stări ale propriilor emoții”, spune regizorul.

Faptul că Andrei Tarkovski îl apropie pe om de esența Adevărului, de acel Adevăr Unic, Spiritual, care nu poate fi perceput la nivel mental arată că el are o vocație; și această vocație este valorificată prin filmele sale. Călăuza ne învață că am putea să realizăm adevărul devenind una cu el și nu analizându-l ca și cum ar fi străin și separat de noi înșine (Paracelsus). Dar lucrul acesta se realizează doar dacă suntem capabili de credință, speranță și iubire.

Regizorul era devotat principiilor sale, iată de ce recunoștea doar cinci regizori pe plan mondial: A.Kurosawa, M.Antonioni, L.Buñuel, F.Fillini, I.Bergman. Observăm că preferințele lui Tarkovski nu includ niciun regizor american, deși în vremea respectivă filmele americane mai erau încă decente. Acest lucru se explică prin faptul că pentru el cinematograful este o ocupație morală, și nu profesională, ceea ce a apreciat și la alți regizori.

„Călăuza” fortifică puterea spirituală întru credință, determinându-i pe spectatori să descopere acea scânteie divină a ființei lor, să se bucure de miracolul existenței lor, să vadă viața ca pe o

taină, și desigur, să prețuiască darul iubirii dintre oameni, care poate ține piept oricărei teoretizări uscate ale unei lumi fără nicio speranță. Tarkovski scoate în evidență prin „Călăuza” acel „element” specific și etern care trăiește în fiecare dintre noi. El afirmă că datoria lui este ca oamenii să simtă chemarea iubirii, chemarea unei iubiri superioare, atunci când vizionează filmele lui. Prin propriile sale mijloacele, îi apropie pe spectatori de Divinitate, ghidându-i spre recunoașterea Sacrului, atât în profunzimile ființei lor, cât și în tot ce-i înconjoară.

„Călăuza” ne îndeamnă la reculegere, meditație, rugăciune. Este un film care te marchează și te trezește la adevăratul sens al vieții, la valorificarea frumuseții interioare, a misteriosului și necunoscutului din noi.

Pentru ca filmul „Călăuza” să ajungă la inimile spectatorilor este nevoie de o deschidere a sufletului, de acea profunzime a oamenilor simpli. Odară ce este împlinită această condiție, „Călăuza” își îndeamnă spectatorii spre autocunoaștere, spre valorificarea universului interior, spre credință în Divinitate, spre Sacru.

Poeme

Madeleine Davidsohn

Floare de nisip

Ascunsă în nisip
sămânța
a așteptat smerită
prima ploaie.
A așteptat o toamnă
și-o iarnă secetoasă,
a așteptat să iasă,
cu stăruință și răbdare
să nască-n primăvară,
floare.

Învăță răbdarea de la flori,
muritorule!

Primăvara

E primăvară.
O strig în gura mare
să audă întreaga suflare,
o strig în românește,
franceză, rusește
și bine-nțeles în ivrit,
atât de greu
și la scris
și la citit...

Inima mea
o ia razna din loc
cuprinsă de-amoc
și tot fug după ea
s-o întorc,
prin câmpii și păduri
fără drum, sau cărare,
mă urzică hain
buruieni pe picioare,
n-am odihnă nici spor
nu-s bună de nimic
și de orice m-apuc
mai mult stric.

Dar când vara începe
cu zile fierbinți,
iar păsări prin ramuri
așteaptă cuminți pe ouă...
puii să iasă
inima mea ostenită deja
se întoarce acasă.

Dorul

Pe-un picior de plai
m-am născut
Dintr-o gură de rai
am băut
Și m-au învățat atunci
să iubesc acele plaiuri
munții și cu văile
mioarele, cântările.

Și-am lăsat în urmă dorul,
doar amintirile mi-am luat
într-un geamantan uzat
și m-am dus și m-am tot dus
după alte cântece
zilele să-mi farmece

Dar când migdalul înflorește
tot mi se pare că-i cireș.
Atunci dorul se trezește
Și-mi lasă pe hârtie-un vers.

SEMNAL DE CARTE: “CITITORUL DE CONTROL” de Marian Nencescu

Deunăzi, în timp ce vorbeam cu un critic literar prieten și coleg, am constatat că ne confruntăm cu aceeași problemă: muntele de cărți acumulate în scopul citirii. Drept pentru care – după cum mi-a mărturisit - dacă în urma citirii primelor pagini nu simte nimic, ei bine atunci renunță pur și simplu la lectură și trece la următoarea. Parcă mi-a mai venit inima la loc! E semn că nu sunt singura care optează pentru atac, atunci când nu se mai întrevede șansă pasivă de apărare. Pentru că nici eu nu stăpânesc tehnica cititului pe sărite sau în diagonală și nici nu doresc să o deprind.

Cu atât mai mare mi-a fost surpriza și bucuria să citesc, pe coperta ultimă a unei cărți primite recent, o promisiune chiar mai frumoasă decât cea a strategiei vinovate a trecerii cu vederea. O citez aici: „*Când metodele și mijloacele literare au*

evoluat considerabil, când autorii înșiși parcă și-au pierdut autocontrolul, zvârlindu-se sinucigaș în oceanul nesfârșit al scrierii incontinente, sarcina lectorului de a identifica, din noianul de cărți primite spre evaluare, pe acelea capabile să-l satisfacă, să-l intrige sau să-l provoace este tot mai grea. (...) Nefiind critic de profesie, ci doar cititor de control, onest și tenace, am parcurs cu egal interes textele primite, încercând să disting, pe cât mi-a fost cu putință, sămburele viu de creativitate, adevărul oricărei cărți.”

„Cititor de control, ce invenție grozavă!”, am exclamat. Exact omul care-mi trebuia mie! Am luat așadar în mână volumul de dimensiuni cuprinzătoare, compus din peste 400 de pagini de analiză literară densă, dar bine distribuită pe porții-pastilă, de doar câteva pagini pe fiecare autor, carte minuțios alcătuită și tipărită de editura Detectiv Literar, cu titlul „Cititorul de control”, sub semnătura domnului Marian Nencescu.

Începeam să nutresc speranța că poate totuși nu va fi nevoie să mă reîncarnerez sau să mă clonez pentru a apuca să citesc tot ce mi-am dorit de ani de zile, toate acele nestemate literare la care mă uit la răstimpuri, jinduind după timp liber, dar care, cu siguranță, nu au cum să mai încapă în viața mea, cronologic și biologic limitată.

Și autorul nu m-a dezamăgit! Încă de la prima privire aruncată în sumar am realizat că erau acolo exact numele pe care îmi doream să le revăd: Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Neagu Djuvara, Caragiale, Ion Caraion, Mircea Eliade, Nae Ionescu, Unamuno, George Astaloș, Brâncuși și Maria Tănase, Mircea Cărtărescu, Fănuș Neagu, Petre Țuțea, Mihail Diaconescu, Artur Silvestri, Adrian Păunescu, Fănuș Neagu, Emil Lungeanu, Emil Cioran, George Astaloș, Corneliu Ostahie, Gheorghe Păun, Paula Romanescu, Păstorel Teodoreanu, Otilia Cazimir și mulți, mulți alții, surprinși parcă în fotografii la minut, în articole scurte și la subiect, pline de inedit, dar fără risipă de amănunte.

Covârșitorul volum de informație din și despre literatură, nu arareori cu dedesubturi surprinzătoare (ca de exemplu „cazul” manuscriselor lui Cioran, scoase la licitație ca printr-un miracol, salvate literalmente de la maculatură într-un moment de inspirație al menajerei) m-a impresionat. Dar mai apoi, trecând la lectură, ea m-a încântat nu doar sub aspect cantitativ, „non multa, sed multum”, prin stilul direct, curat și frumos, fără acolade și paragrafe de umplutură. Conține portrete de autori deosebit de utile, dar și frumoase, cu miez.

Cel mai bine e rezumat acest fapt în cuvântul de întâmpinare al domnului Florentin Popescu: *„Din respect pentru sine și pentru cititorii săi, d-l Marian Nencescu se dovedește a fi nu numai „pe fază”, căutând adică să nu-i scape nimic din ceea ce se petrece în realitatea înconjurătoare, ci și un autor foarte bine documentat, susținându-și ideile prin argumente imbatabile sau, atunci când e cazul, prin trimiteri la informații aflate de la interlocutorii cu care a avut/are prilejul să fie față în față.”*

De bună seamă, articolele luate individual au avut impact imediat la apariție, prin publicațiile prin care au fost supuse atenției publicului, dar abia acum, sub formă de carte, evoluează pe verticală, creând un tot unitar care lasă să se întrevadă vastitatea și seriozitatea preocupărilor autorului pentru „subiecte ce țin de viața social-culturală, de istorie și în genere de aspecte ori momente ce pot depăși interesul de-o clipă”, cum bine subliniază domnul Florentin Popescu. Pentru noi, cei care facem parte din categoria tot mai rară a consumatorilor de astfel de literatură temeinică, mai puțin atrași de genurile publicistice cu priză la public cultivate de mass media mondenă modernă, o astfel de carte este un adevărat cadou.

Nevoia de a-i reabilita și aduce în atenția publicului pe autorii care au fost sistematic „uitați” și marginalizați în era comunistă, cum este genialul Petre Țuțea, este la fel de bine acoperită în aceste pagini ca și opusul ei, nevoia de a descoperi valențele literare reale ale celor care, altfel de ghinionști, au fost agreeți de comuniști, fiind repudiați acum pe motive de servilism politic. O dovadă în plus

că amestecul politicii în literatură poate crea confuzii! E nevoie de curaj din partea autorului pentru a aborda astfel de subiecte „fierbinți”.

Spre ilustrare, reproduc un citat referitor la Artur Sivistri, om de cultură pe care eu însămi am avut onoarea să-l cunosc și să-l respect abia târziu, la scurt timp înainte de decesul său prematur: *„În fapt, este vorba chiar de o răzbunare politică, venită peste vreme, atunci când protagoniștii acestui concept au dispărut, așa încât nu se mai pot apăra. Asistăm și la o mistificare – a câta oară? – a istoriei literare și sociale moderne. Ceea ce este trist rămâne faptul că Artur Silvestri și întreaga sa operă culturală, clădită cu trudă și sacrificii, este ca și ștersă de unele voci bine orchestrate, ce pândesc din umbră orice încercare de emancipare culturală pe temei românesc.”*

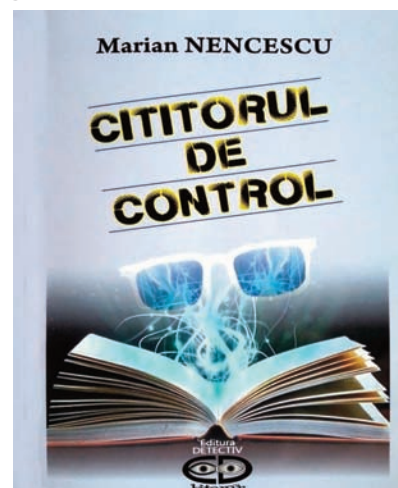
Analog, vorbind despre această „generație expirată” de scriitori controversați, Marian Nencescu formulează o concluzie superbă cu ocazia despărțirii de Fănuș Neagu, alt autor pe care pe vremuri l-am îndrăgit și eu pentru fabuloasa sa artă a metaforei: „La despărțirea de «uriașul blond», nu ne rămâne decât să-i ștergem încă odată din memoria colectivă pe toți câinii care i-au mâncat din palmă, care au dormit cu cărțile lui sub căpătâi, și deodată s-au făcut urâți și răi, umplând orașul cu fantasmă cenușii...”

„Cititorul de control” nu se citește dintr-o răsuflare, ca un roman, ci se consultă și se decantează, deschizând perspective și luminând asupra multor autori și lucrări importante din literatura noastră. E o carte coplesitoare, consistentă, având un conținut foarte divers. Cu toate acestea, îmi place să

călătoresc prin ea cu febrilitate ca printr-un film de acțiune, sărind de la un autor la altul, oferindu-mi momente de „bună și mai bună înțelegere”. Conține chei de descifrare neprețuite, nu numai pentru mine, ci pentru toți cei interesați să pătrundă fenomenul literar dincolo de suprafață.

Parafrarez cheia sol, care face să sune armonios piesele muzicale, și dau volumului „Cititorul de control” numele de „cheie re”, pentru că induce armonie în lumea pieselor literare, pentru că re-aduce, re-evaluează și rezolvă multe subiecte care încă mai așteptau răspuns, prin demersul de descifrare a dedesubturilor culturii instituționalizate.

Mă opresc aici, concluzionând și eu: mulțumesc mult pentru această carte! Autorul ne face un serviciu neprețuit, deschizându-ne multe porțițe de înțelegere, ajutându-ne să acumulăm știință și timp, citind și interpretând practic literatura și istoria ei, servindu-ne informația sensibil și concret analizată, literalmente pe tavă. Pe domnul Dr. Marian Nencescu, scriitor harnic, acribic și dedicat, nu-mi rămâne decât să-l felicit din toată inima pentru acest volum imens de muncă, materializat între două coperti bine legate, la propriu și la figurat.

DEBUT LITERAR

Corina SHIMILY

În după-amiezile ploioase, mă strecuram ușor, din dormitorul meu, și cu pași repezi și mici străbăteam holul lung și anost. Cu mâna pe clanța ușii, tresăream la fiecare zgomot, vroiam să fug în lumea mea, deschideam ușa și o găseam la fereastră.

„Bunica!”, îmi strigam în gând. Închideam ușa în urma mea și mă ghemuiam într-unul din cotloanele cămăruței, ce încă purtau mirosul casei bătrânești, în care mi-am gândit cele mai frumoase povești ale vieții. Aș fi vrut să opresc timpul în loc, să-mi spună la nesfârșit, aceleași povești nescrise de altădată! Aveam același sentiment de deja-vu, ori de câte ori o desopeream la fereastră, căci iubea ploaia, găsea cu fiecare strop, o altă povestioară de spus.

- Dar de ce stai la geam, bunico?

- Ascult ce are să-mi spună ploaia!

- Dar și ieri...

- Asta vine de la ruși!

Și cu glasul blajin și cald, într-un compartiment rece și umed de tren, mă purta apoi către Cernăuți.

Cu mâinile mereu în căutarea unui timp apus, scotoceam fiecare sertăraș al odăii, la fel ca și ieri, mă minunam, de pozele îngălbenite de timp și cutioarele cu alifii chinezești.

PLOAIA

În micuțul ei bazar, din sertarul noptierei, găseam orice. Lucruri simple de care astăzi îmi este atât de dor să le mai ating! Nu știu cum, dar acolo timpul se contopea cu noi, acolo timpul era atât de permisiv, și ca într-o altă dimensiune, colindam bulevarde și străzi înguste, marmorate de patina timpului. Mă fascina viața, dură, dar interesantă pe care o dusesse, și-mi propuneam, ca la bătrânețile mele, să am amintiri cel puțin la fel de multe ca ea, de povestit nepoților.

- Am să-i iubesc, bunico! Am să-i iubesc! Am să-i iubesc așa cum faci tu cu mine astăzi!

În sufletul meu de domnișorică, creștea de pe-atunci un vis, căci nu mă gândisem niciodată să am familie, soț, copii, dar visam să am nepoți, să-i iubesc așa, pentru că mă simțeam inundată de sentimentul ei. Nepoții mei vor fi norocoși cu o astfel de bunică!

Când în sfârșit ploaia înceta, se întorcea și se așeza pe „divanul” vechi, de sub sertărașul noptierei scotea o fotografie alb, negru cu fiul ei cel mare. Suspina! Niciodată nu s-a bucurat de el, cum o făcea când îl privea în poze. Îmi strângeam

pumnii de neputință și mă certam cu cerul, că nu o ajută.

- Îl iubești tare, așa-i?

Și fără să-și dezlipească privirea de poza, mă aproba dând din cap. Curiozitatea mă împingea să-i pun întrebare după întrebare, însă lacrimile ce-i apăreau în colțul ochilor, mă opreau de fiecare dată.

- Bunico, tu nu ești furioasă niciodată?

- Oamenii nu ne rănesc pentru că vor, oamenii, sunt predispuși să greșescă. E omenesc, să greșești! Însă ceea ce mulți dintre ei nu cunosc, este faptul că nu ceea ce oferi, ci cum oferi și ce reușești să transmiți, contează. Pentru mine, este important cum mă faci să mă simt, nu ce îmi oferi!

Asta era! De asta o iubeam. Nu-mi dăruia niciodată nimic, și cu toate acestea cele mai frumoase momente erau lângă ea. Mai învățasem o lecție, una importantă. De acum mă simțeam pregătită să-mi aleg oamenii care să mă înconjoare. Pentru că bunica mea, nu era o bunicuță clasică, precum în povești, să mă înduplece cu halva și biscuiți cu miere. Bunica mea era specială...

Năprasnica fobie a lui Policarp Resteu

Vocea crainicului rostea ultimele cuvinte
ale disertației despre microbi:

„...de aceea trebuie să fim extrem de precauți,
microbii invizibili și nenumărabili plutesc în aer,
în apă, se găsesc pe alimente, pe lucruri
ei sunt pretutindeni unde sunt oameni, plante,
pretutindeni unde este viață, așa că...”

Policarp Resteu, funcționar la căile ferate,
răsuci butonul radioului ce-i rănea timpanul.
Gestul fiind cam prea brusc, aparatul căzu
de pe măsuta pe care era așezat.

Asta-l înfurie și mai rău.

Îi trase un șut de-i împrăstie măruntaiele pe podea,
se aplecă să-i ridice carcasa golită,

dar se răzgândi imediat,
zicându-și „Să știi că și pe ăsta sunt microbi”.

Îl împinse din nou cu piciorul și o zbughi afară.

„Trebuie, să aduc pe cineva să șteargă, să spele tot
de când mi-a plecat nevasta, apartamentul acesta
a fost invadat de microbi”.

Căută o femeie, o aduse acasă, îi explică amănunțit
ce avea de făcut, după care intră în baie să se spele.

Văzu niște muște ce bâzâiau între pereții albi...

„Și astea sunt purtători, așa zicea ăla la aparat”.

Ațâțat, înșfăcă un prosop și începu o vânătoare turbată
în spațiul strâmt al băii.

Câteva muște se refugiaseră deasupra rezervorului
de la toaleta, hotărât, se sui pe cadă, învârti ștergarul
și, poc, alunecă în cadă cât era de lung.

Se ridică după un timp, amețit și icnind
se privi atent în oglindă,

pe frunte avea o rană sângerândă.

Ieși în goană din apartament urmărit de privirea uluită
a femeii care se apucase deja de curățenie.

Ajunse la Circa sanitară,

acolo, o soră tinerică, ascultându-i bâlbâiala
neinteligibilă,

se apropie să-i facă toaleta plăgii.

Policarp sări, îi puse felceritei palma în piept
și îi zice precipitat:

„V-ați spălat pe mâini, să nu puneți așa mâna
pe mine, să nu mă atingeți”.

Fata îl privi intrigată și, punându-i nervozitatea
pe seama durerii, vru să-și continue treaba...

Ion IANCU VALE

„Să nu puneți mâna pe mine până nu vă dezinfecți,
acum, în fața mea,
toți sunteți îmbibați de microbi”, continuă ampoliatul,
îmbrâncind-o pe biata fată care se retrase încet,
cu gândul să anunțe medicul de gardă.

„Ăsta-i nebun”, își zise ea.

Policarp intui primejdia și o zbughi din cabinet
rătăcind un timp pe străzi.

Urmărit de privirile
suspicioase ale trecătorilor și, simțindu-și stomacul
hărțuit de foame, intră într-un restaurant.

Comandă ceva de mâncare, iar când chelnerul aduse
tacâmul și pâinea, îi studie avid mâinile și îl întrebă:

„Dumneata îți speli mâinile înainte de a servi clientul?”

Chelnerul îl privi nedumerit, continuând să așeze
tacâmurile pe masă fără să răspundă.

Eroul nostru îi împinse cât colo mâinile de pe fața
de masă, țipând furios:

„Pleacă du-te și te spală-te imediat, altfel
nu-ți permit să mă servești!”

Vecinii de la celelalte mese priveau curioși scena.

Chelnerul își ieși din fire și-l împunse cu arătătorul
în piept zicându-i răstit:

„Ieși afară, bețivule, vii aici în stare de ebrietate
și mai faci și scandal, acum chem sectoristul”.

Speriat, Policarp Resteu plecă nemâncat, alergă,
alergă... dar foamea nedându-i pace,

intră într-un magazin alimentar de unde cumpără pâine,
salam, brânză și cu pachetul sub braț ieși din magazin.

Nu merse mult și-l fulgeră un gând

„Pâine, salam, brânză – astea sunt făcute de muncitori,

oameni simpli care nu prea fac caz de igienă”.

Aruncă pachetul într-un coș de gunoi
și amețit de foame și de gândurile negre
ce-i roiau prin minte,
se îndreptă cu pași nesiguri spre casă.
Aici plăti femeii care își terminase treaba
și se întinse în pat, gemând obosit.
Foamea îl chinuia acerb.
După un timp se sculă, se duse la frigider,
îi privi sceptic interiorul,
și-i trânti la loc ușa, gata s-o rupă din balamale.
Se așază din nou în pat, cu lacrimi în ochi...
„O, Doamne totul este incert, murdar, infectat...
ce să mă fac, ce să mă fac, Doamne?!”
Și chinuit, epuizat, adormi imediat.
Se trezi după miezul nopții,
lac de sudoare, cuprins parcă de febră.
Visase și se făcea că microbii, care în visul lui luaseră
forme de monștri hidoși, imenși,
dansau în jurul lui cântând:
„Eu sunt virusul dizenteriei și am să-ți fac praf
și pulbere intestinale”
„Eu, al hepatitei și am să-ți distrug ficatul!”
„Eu, al tuberculozei și am să-ți găuresc plămâni!”...
Polcarp sări ca ars din pat.
Foamea cruntă ce-l chinuia îl dădu în sete:
„O să fierb niște apă și o s-o răcesc în frigider,
dar în ce, vasele spălate de femeia aceea precis sunt pline
de microbii de pe mâinile ei de țărancă ignorantă”.

Căută o cutie cu chibrituri,
aprinse în fugă aragazul și puse pe el
un cazan mare, plin ochi cu apă.

Când îl văzu clocotind, aproape opărindu-se,
vărsă apa peste vasele îngrămădite în chiuvetă
mai răsturnă peste ele și o cutie de dero
și cu o cârpă curată începu să frece cratițe,
linguri, oale... nu ierta nimic.
Terminând cu vasele din bucătărie,
veni rândul lenjeriei și al hainelor.
Goli șifonierul, sertarele toate, trase carpetele
de pe pereți, adună covoarele de pe dușumea
și, dezbrăcându-se până la piele, cum l-a făcut mă-sa,
grămădi totul în mijlocul casei.
Dădu drumul la robinete și începu să arunce sodă
și apă fiartă peste tot acest talmeș-balmeș textil.
Spărgând turbata noapte.
zorii îl găsiră pe neobositul Polcarp
mutând, spălând, frecând,...
Vecinii treziți de zgomot, văzând apa ce năvălea
pe sub ușa învăluită în aburi a amplexatului,
intrară peste el și încercară să-l liniștească.
Dar el nu vedea, nu auzea, gol pușcă,
spăla întruna.
Cineva dădu un telefon.
Nu după mult timp, se auzi sirena Salvării.
Câțiva inși îl luară, mai mult pe sus,
învelit într-un cearșaf
și se îndreptară spre ambulanță.
Ud, murdar, opărit, cu privirea rătăcită,
purtând încă în mâini o cârpă și o bucată de săpun,
fu împins în mașina ce demară imediat.
Un timp vecinii putură urmări duba ce se îndepărta
și pe al cărei geam pe jumătate vopsit,
se vedea o mână frecând-l de zor cu o cârpă...

Întâmplări din Secăria literară

Constantin VOICU

Nesfârșit și fermecător este drumul poeziei! Începe de-acolo de unde nici nu te-aștepti și se termină acolo unde nu se mai termină, căci setea lăuntrică de frumos fierbe în sufletul celor aleși. Și ca să mergem mai departe, pe frontispiciul lăcașului natal al poetului pe care-l avem de față stă scris, acolo, sus, Secăria literară, un drum pornit din satul Aluniș și ajuns în „prispa Maicii Domnului”, la Secăria, cu tot felul de întâmplări ce nu pot fi date niciodată uitării, pentru că toate acestea fac parte din zestrea noastră milenară, din patrimoniul nostru cultural.

Traseul vieții de dascăl al poetului George Bâgiu Secăreanu, empatizând unor obiceiuri și tradiții ale comunităților care au ținut vetrele strămoșești strâns legate de coloana vertebrală a Carpaților, din cele mai îndepărtate timpuri și până în clipele care urmează cursul istoriei, într-o sete lăuntrică de frumos și-o încărcătură lirică astâmpărătoare de noroc, a oferit cititorului forța verbului tradițional aflat în continuă mișcare peste așezări stabile în dinamica lor, oricum s-ar fi numit - Strâmbeni, Ostrov, Pe pod, Aluniș, ori icoana

lirică a Prispei Maicii Domnului care este Secăria cu întâmplările ei, fiind ținuturi călcate de voievozi și transmise prin pravilă domnească generațiilor viitoare.

Cărțile sale vibrează în semnul de mirare al dulcelui stil clasic satul românesc, trăgându-și seva dulce din lăzile de zestre ale înaintașilor noștri, cu muzicalitate, ritm și rimă, culori și miresme demne de toată ardoarea caligrafiei literare, actul liric fiind atât de bine timbrat încât ceea ce nu putem uita singuri, mai degrabă să putem vedea împreună cultura și spiritul satului românesc din care și-

au luat zborul spre înalături atâtea generații de tineri și bătrâni, unii în stele, alții în drum către ele, însetați de același frumos.

„Secăria - prispa Maicii Domnului” și „Aluniș - sărutul meu albastru” sunt dovezi ale unui talent parcă anume creat pentru această pitorească parte de lume, rotindu-se după Bucegi ca soarele după propriul său destin. Căci dacă niciodată n-ai ajuns pe aceste meleaguri, ca român, imediat simți că și tu aparții aceluiași spațiu, numai că el, poetul, a știut să scoată înaintea ta, la iveală, ceea ce de fapt exista în fiecare dintre noi: „Dacă ai să treci vreodată/Din Teșila spre Comarnic,/Vei descoperi îndată /Cât a fost cerul de darnic./ (...) Munți cu nume de-mprumut: /Vornicul, Doamnele, Baiul, /Într-o vreme de demult /Cred c-aici s-a născut raiul. /Cu arhangheli și fantasmă, /Îngeri cu aripi ușoare /Cum găsești numai prin basme /Depănate-n șezătoare. /Toate aceste frumuseți /Ce ca-ntr-un tablou s-au strâns /Să le cânt nici două vieți /Cred că nu mi-ar fi de-ajuns: /Codrul, florile poienii /Cu parfumul lor plăcut, /Fericiți sunt secărenii /Stăpânind acest ținut!” (Secăria - Prispa Maicii Domnului).

Poezia „Zestrea” încheie în ea toate nestematele de care bunicii și străbunicii poetului (originar din satul Aluniș și stabilit, prin locul de muncă, în același areal geografic, etnografic și folcloric, într-o școală din satul Secăria) erau în stare să le scrie pe-o foaie de zestre tinerilor care urmau să-și întemeieze o familie, ducând mai departe frumusețea și tradiția românească: „Am găsit odată, toamna, /Scriș pe-o foaie cu-n condei, /Ce-a adus ca zestre, mama, /În casa soțului ei.” Cele treisprezece strofe așază, în versuri liber și lin curgând ca apa unui izvor, atât sentimentul, cât și inventarul de lucruri și unelte, nicidecum rimele care calcă perfect și potrivit cu prozodia clasică a exprimării poetice. Și mama poetului, dulcea lui mamă... „Peste

toate așezat-a /O maramă vaporosă, /Dragostea ei pentru tata /Sinceră și luminoasă.”

Anii de școală, atât de emoționant asociați cu amintirea fostei lui învățătoare, în poezia „Scrisoare târzie” sunt reprezentați într-o notă elegiacă, nostalgică, de romanță, aducând „de parcă e acum” portretul școlarului de altădată „Eram naiv, cu suflet pur și bun” și cel de acum „...când scriu târziu mea scrisoare, /Văd în oglindă cât sunt de bătrân.”, dar și acela al învățătoarei care-și strângea „în coc albitul păr”, având pentru fiecare elev, în special pentru cel invocat, cuvinte de

îmbărbătare și clișeele nealteratei copilării într-un anumit spațiu și timp istoric. Cu toate că este la vârsta a treia, copilăria încă îl subjugă, poetul visându-și iar părinții, și pe el copil, în casa părintească, într-o „iarnă albă de cleștar”, unde tot felul de bunătăți îi făceau „cu ochiul”, dar când să ia din prima îmbucătură, când să creadă că totul se petrece în realitate, firul visului se rupe brusc, pentru că la ușă nu bătea altcineva, decât un vecin (Vis de noapte).

În concepția lirică a poetului, viața este un vapor cu care „Noi călătorim ușor /De la naștere spre moarte”, după care, după ani de navigare prin greutățile inerente vieții, „Pe o plajă oarecare /Ajungem niște epave”, privind cu întristare „Soarele la orizont /Cum se prăbușește-n mare. / (Vapoarele).

Îndoindu-se de fericirea lumească, poate mai grea decât orice păcat, ori pentru un trai frumos fiind condamnat să plătească mai mult decât pentru o faptă rea, încrederea e tot în mila Celui de Sus „Din suflet, Doamne, nu te-am scos /Și tot mai cred în mila Ta”/, uneori rugându-l să-l asculte, să plece „mai înainte /Pe lungul drum al celor morți” (Psalm păgân). În aceeași tonalitate, de tristețe, resemnare, optimism, contactând marile teme lirice-viața, moartea, nunta, raiul, iadul ș.a. - poeziile Sărbătoare, Premoniție, Regret, Promisiune, Rugămintă, Povestea mamei și multe altele ne conduc către o lume cu o finalitate lipsită de griji pământești în care forța autoironiei și-a zâmbetului cerebral de esență mitică, folclorică, îți dau puterea de-a trece mai ușor peste inevitabilul care te pândește în tot timpul și-n tot locul. Ajuns la o vârstă respectabilă, poetul se consideră cu misiunea îndeplinită fiind „de-acum o haldă de steril/Din care s-a extras mai tot argintul, /Un obiect minor și inutil /Care umbrește în zadar pământul.”

În poezia lui George Băgiu Secăreanu, tot satul românesc se-nchide ca-ntr-o cetate biblică, palpitând de viață și de frumuseți nebănuite în care numai o pană inspirată aduce la lumină nevăzutele nestemate despre care nu mai suntem, la un moment dat, conștienți de existența lor. Țipăt în fața veșniciei, lasă urme adânci pe fața albă de hârtie, ca niște întâmplări ce prea curând n-or să mai revie prin Secăria literară, decât în unduirea urmașilor. Căci poetul ne-a arătat cine suntem de fapt și, mai mult decât atât, unde ne ducem și de unde venim, mai presus decât orice, mai prejos de toate cele, meritând toată atenția noastră, cât și a criticii literare.

DACĂ NU ȚI CULTURĂ, NIMIC NU ȚI

George BĂRLIGEANU

Am parafrazat în titlul articolului un foarte cunoscut dicton, convins că nu sunt de loc deplasat îndrăznind acest lucru.

Căci cultura unui popor a reprezentat în toate timpurile esența lui existențială, conștiința de neam și țară și girul valoric al identității sale naționale, acestea însemnând mult mai mult decât, chiar potențialul său economic, industrial sau militar. Dacă falimentul economic sau pierderea unui teritoriu sunt reversibile în timp, distrugerea culturii unui popor, înseamnă pentru acesta neantizarea sa, morală sau chiar fizică, pentru vecie.

Într-o astfel de postură, fără precedent, se găsește acum, poporul sau nația noastră, care de un sfert de veac se află sub atacul concertat și deliberat pe care îl reprezintă alterarea obiceiurilor tradiționale, a educației, a artei a literaturii și chiar a limbei stămoșești sub explicația năucitoare: „asta se vrea”...

Să sperăm însă că ne vom „deștepta” chiar și în ceasul al

doisprezecelea, și că memoria și exemplul înaintașilor noștri precum Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, Nicolae Grigorescu, Ion Luca Caragiale, Petru Maior, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Constantin Noica, Constantin Brâncuși, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu, George Călinescu și a multor, multor altor mari personalități de spirit și cultură românească, va crea motivația supremă de a lupta pentru a salva cultura, ultima noastră redută. Iată mai jos o mostră care exemplifică, într-un anume fel atmosfera existentă într-o perioadă, istorică, de incontestabilă emulație culturală: „Carol al II-lea, un rege controversat și aflat în permanent conflict cu clasa politică, dar în vremea căruia România a avut cea mai mare dezvoltare economică, în perioada interbelică, era dotat cu o inteligență extraordinară și pasionat de cultură, pe care a patronat-o și în cei 10 ani de domnie -1930-1940, aceasta rămâne una din marile sale realizări. În legătură cu legea fundamentală din 1938, supranumită Constituția lui Carol al II-lea se zvonește că într-una din seriile lunilor din iarna anului 1938, regele îl convoacă la Palatul regal pe renumitul profesor de drept avocatul Istrate Micescu-decanul Baroului București și îl însărcinează cu redactarea Constituției. A doua zi, la orele 11, 20 Istrate Micescu, având manuscrisul cu textul Constituției sub braț, solicită să fie primit de Majestatea Sa. După o primă

lectură, regele se arată mulțumit și felicită pe marele avocat, care se pare că a respectat indicațiile regale. Era o Constituție diferită de cea din anul 1923 în care regele avea depline puteri, putând desemna nu numai pe primul-ministru ci și pe membrii Cabinetului și șefii celorlalte organe centrale. Într-o dimineață Carol al II-lea cere să fie chemat la Palat, Profesorul Iorga, care critica vehement viața privată a monarhului. Pe scările care duceau la etajul I al Palatului, unde era biroul regal, Iorga îl întâlnește pe Primul Ministru în funcție, care cu o voce zeflemitoare spuse: Ce mai faci profesore? Iorga răspunde: În timp ce dumneata cobori eu urc. Primul ministru credea că se referă la scări, dar Iorga presimțire că va fi numit prim ministru, ceea ce regele făcuse în următoarea jumătate de oră, cât durase discuția în biroul regelui. Profesorul Iorga a acceptat, cu toate că știa că regele voia să-l compromită, dat fiind caracterul regelui. S-a spus despre Iorga: „Are barbă, nu e țap, E mai 'nalt ca noi c-un cap, A scris istorie sub 3 regi, și are toți copiii blegi”. N B Iorga a avut 3 copii cu doctorate în străinătate, dar nu aveau geniul tatălui lor. Circula o legendă, pe vremea aceea că a învățat limbă franceză, în avion, spre Paris.”

MARI SCRITORII RUȘI ȘI SOȚIILE LOR

Cartea „*Nevestele-Femeile din spatele monștrilor sacri ai literaturii ruse*” (The woman Russi’s Literary Giants) este scrisă de Alexandra Popoff. Autoarea s-a născut în Moscova, dar astăzi trăiește în Canada, iar sursa de inspirație pentru acest roman a reprezentat-o mama ei care și-a dedicat întreaga viață în susținerea carierei soțului ei, scriitorul Grogori Baklanov. Fiica lor a considerat ca acest comportament și această dedicație sunt specifice soțiilor scriitorilor ruși care și-au făcut o meserie din cultivarea geniului soților lor. Autoarea realizează o incursiune în biografiile a șase femei extraordinare care și-au dedicat viața pentru desăvârșirea operei soților lor: Sofia Tolstoi, Anna Dostoievski, Nadejda Mandelstam, Vera Nabokov, Natalya Soljenitîn și Elena Bulgakov. Soțiile lor au trăit momente dificile, trăind alături de scriitori care au fost victimele politicii comuniste rusești. Au îndurat acțiunile represive ale guvernului, au trăit la limita supraviețuirii, au dus lipsa de bani, și-au sacrificat propriile cariere promițătoare, au fost stenografe, dactilografe, traducătoare, critici, editori, redactori, cercetători, sfătuitori. Multe dintre operele acestor scriitori au reprezentat rezultatul parteneriatelor creative realizate împreună cu nevestele lor. Pentru aceste femei, să fi nevăastă de scriitor a reprezentat o profesie în sine. Ele au fost, „dădace de talente” cum o descria Tolstoi pe Sofia în „*Război și pace*”.

Mariajul **Sophiei Tolstoi** cu Lev nu a fost unul tocmai ușor! Deși i-a fost editor, traducător și redactor, Tolstoi nu și-a exprimat niciodată fățiș recunoștința față de ea. Cei doi își citeau jurnalele personale, împărtășind experiențele atât în plan faptic, cât și în cel spiritual. Sophia a fost conștientă de rolul și importanța istorică a jurnalului ei cu privire la informațiile despre viața și opera marelui scriitor, dar nu a încercat nici un moment să ascundă sau să schimbe adevărul, consemnându-și părerile și ideile cu privire la tot ceea ce au trăit și împărtășit împreună. Autorul și-a găsit sursele de inspirație în viața de familie, în jurnalele și scrisorile Sophiei atunci când a scris cele două romane de referință: „*Război și pace*” și „*Anna Karenina*”.

După publicarea celui din urmă, Tolstoi a trecut printr-o criză morală acută, a creat curentul tolstoștilor, începând să blameze rolul și importanța banilor și averii, relațiile sexuale, implementând un fel de teroare nu numai domestică, dar și la nivel de mecenat.

Ea l-a inspirat pentru personajul Kitty din romanul „*Anna Karenina*”. După 19 sarcini, 3 avorturi spontane și 5 decese infantile, ea avea o grămadă de guri

de hrănit în momentul în care el a decis să renunțe la veniturile provenite din drepturile de autor, inclusiv la averea pe care o deținea, hotărând să își păstreze doar moșia Yasnaya Polyana. De la Sophia ne-a rămas o carte de memorii intitulată: „*Viața mea, fragmente de jurnal*”.

Dostoievski evita să se inspire din viața de familie, Anna, soția lui, fiind aceea care l-a susținut în permanență, chiar și în perioadele în care scriitorul, epileptic de altfel, era dependent de jocuri de noroc.

La vârsta de 20 de ani, mai exact, în octombrie 1866, Anna a fost angajată ca stenografă de către **Fyodor Dostoievski**. Luna următoare a cerut-o de nevăastă, iar ea a acceptat imediat. Așa cum povestește în memoriile sale, Fyodor i-a împărtășit subiectul unui nou roman solicitându-i părerea cu privire la psihologia feminină. În romanul fictiv un pictor bătrân s-ar fi îndrăgostit de o tânără și a întrebat-o dacă ar fi posibil ca o tânără așa de frumoasă, cu o personalitate veselă, să se îndrăgostească de bătrânul artist.

Anna a răspuns fără să se gândească: orice este posibil, dar scriitorul a insistat: „Pune-te în locul ei pentru un moment. Imaginează-ți că eu sunt pictorul,

mă destăinui ție și te întreb dacă vrei să fi nevasta mea. Ce ai răspunde?”, iar Anna a răspuns imediat: Aș răspunde că te iubesc și că te voi iubi întotdeauna”. În februarie s-au căsătorit și au părăsit țara. În Baden, Dostoievski a pierdut la ruletă toți banii și bunurile, inclusiv hainele tinerei neveste. S-au stabilit la Geneva, iar după un an s-a născut fiica lor care a murit 3 luni mai târziu. În Dresda s-a născut cea de-a doua fiică, iar după ce s-au întors la St. Petersburg, Anna a mai dat naștere la încă doi băieți. Preluase deja toată averea și gestiona cheltuielile, inclusiv negocierile la romanele ce urmau să fie publicate a fost sarcina ei, iar în scurt timp au scăpat de toate datoriile pe care Fyodor le făcuse la jocurile de noroc.

În 1881 când Dostoievski a murit, Anna avea 35 de ani și niciodată nu s-a mai recăsătorit. După moartea lui, ea a strâns toate manuscrisele, scrisorile și documentele și a construit o cameră specială dedicată marelui scriitor în incinta Muzeului de Istorie. Anna i-a fost asistentă medicală, prietenă, tovarășă de viață, dactilografă și iubită fiind singura persoană pe care se baza scriitorul. Ținea în mare taină un jurnal personal pe care l-a ferit de orice indiscreție posibilă, chiar și de curiozitatea soțului ei. După mulți ani, un expert a descifrat jurnalul și a făcut publică viața conjugală a celor doi. Anna apucase să șteargă toate însemnările care l-ar fi pus în ipostaze jenante pe scriitor. Dostoievski i-a dictat ambele romane „Crimă și pedeapsă” și „Frații Karamazov”. Ulterior ea a publicat o carte cu „Amintiri”, dovedind astfel că femeia din spatele lui Dostoievski era o persoană talentată și educată. Tolstoi și Dostoievski au fost rivali în viața literară și au evitat orice formă de contact, dar asta nu le-a împiedicat pe nevestele lor să se sfătuiască și să se încurajeze reciproc în efortul lor de a-și susține partenerii.

Sophia și Lev Tolstoi

Vera NABOKOV și
Vladimir Vladimirovich

Un alt personaj impresionant a fost **Vera Nabokov**, nevasta lui Vladimir Vladimirovici Nabokov, scriitorul veșnic nemulțumit de scrierile sale și gata oricând să își arunce manuscrisele în foc. Vera era gardianul care îi păzea scrierile și încerca din răpuzeri să le salveze. Soțul ei avea o mare considerație pentru Tolstoi, dar nu îl suporta pe Dostoievski.

Nevasta lui, femeie cu capul pe umeri, cunoștea biografia celor doi titani ai literaturii și rolul pe care îl jucaseră nevestele lor în viața și opera lor. Nabokov spunea că împreună cu femeia de lângă el formează „o singură umbră”. Vera era un intelectual rafinat când a devenit nevasta celebrului scriitor. Cu toate acestea, ea și-a făcut din statutul de nevastă, editor și translator al operelor soțului ei un crez de viață, fiind sursa de inspirație în multe din operele lui. Cei doi au format un parteneriat de succes în care femeia și-a dedicat viața talentului soțului ei, iar bărbatul și-a dedicat opera soției lui. Frumos, nu-i așa? Femeia măritată timp de 52 de ani cu autorul celebrului roman, „Lolita” a vrut să facă ceva util și măreț cu viața sa: să-și ajute bărbatul să devină unul dintre titanii literaturii rusești.

Vera era o femeie curajoasă, până acolo încât purta pistol pentru a-și apăra bărbatul în călătorii. Îl însoțea chiar pretutindeni, chiar și la cursurile pe care acesta le ținea la

Cornell, iar când acesta nu putea veni, nu ezita să îi țină locul. S-a dovedit intransigentă în negocierea contractelor de editare. Întotdeauna i-a fost primul cititor și primul translator. I-a corectat povestirile în limba germană, memoriile în limba franceză, femeie stranie, o nevastă convențională cu o splendidă inteligență neconvențională.

.....

Scriitoarea **Nadejda Mandelstam** (81 ani) a fost soția lui Osip Maldelștam. Provenea dintr-o familie de intelectuali evrei, mama ei făcând parte din prima generație de femei care au urmat cursurile Facultății de Medicină din URSS. Nadejda a studiat pictura și a fost ucenica pictoriței Alexandra Exeter. La 20 de ani l-a cunoscut pe Osip și nu s-a despărțit de el până când acesta a fost arestat în anul 1938. Îi

Nadezhda Yakovlevna
MANDELSTAMERA

era atât de devotată soțului, încât odată, fratele ei comenta că ea și talentatul poet Osip Mandelstam deveniseră atât de apropiați, încât ea părea să se contopească în existența lui, pierzându-și personalitatea. Ea și-a privit fratele cu îngăduință și i-a răspuns sec: „That’s how we like it”. Născută Hazim, 31 oct 1899-29 dec 1980, la Saratov într-o familie evreiască din clasa de mijloc, a petrecut primii ani la Kiev. Osip Emilievici Mandelștam 15 ian 1891 a fost poet și eseist evreu rus, unul dintre cei mai faimoși membri ai școlii poetice acmeiste. A scris o

lirică neoclasică, caracterizată prin laconism, intensitatea expresiei și echilibrul versului. Născut în Varșovia într-o familie evreiască bogată. Tatăl său, patron de tăbăcărie, a fost capabil să facă rost de o dispensă, care îi permitea să ocolească restricțiile impuse de legile regiunii de colonizare și la scurtă vreme după nașterea lui Osip, s-a mutat cu familia la St Petersburg. În aprilie 1908, Mandelstam a decis să studieze literatura și filozofia la Sorbonne, dar în anul următor a continuat studiile la Universitatea din Heidelberg, pentru ca în anul 1911 să ajungă la universitatea din Sankt Petersburg. El nu areușit să termine niciodată un institut de învățământ superior. Anul 1911 este de asemenea anul convertirii lui Mandelstam la creștinism. Poezia lui Mandelstam a devenit populistă după revoluția rusă, din 1905 a evoluat către simbolism și în anul 1911 împreună cu alți poeți ruși a format „Asociația poezilor” sub conducerea formală a lui Nikolai Gumilov și Serghei Gorodețki. Nucleul acestui grup a devenit cunoscut ca acmeiști. Mandelstam a fost autorul manifestului noii mișcări - Dimineața acmeismului (conceput în 1913 - publicat în 1919). 1913 a fost de asemenea anul publicării primei colecții de poeme, Piatra, colecție care a fost republicată în 1916, cu un alt nume și într-o formă mai extinsă.

În 1922, Mandelstam a ajuns la Moscova alături de noua soție Nadejda. În același timp, i-a apărut a doua carte de poezii, Tristia, la Berlin.

Pentru câțiva ani abandonat complet poezia, concentrându-se pe eseuri, critică literară și memorii, (Larma timpului, Feodosia-amândouă în 1925) și proză de mici dimensiuni (Timbrul egiptean-1928). A muncit ca traducător, (19 cărți în 6 ani), iar apoi a fost corespondentul unui ziar. Tendințele nonconformiste și împotriva autorităților ale lui Mandelstam au fost tot timpul prezente într-o stare latentă, în 1933 au izbucnit în forma faimoasei „Epigrama Stalin”: „Noi trăim nu simțim patria de sub noi...”). Poemul, care îl critica aspru pe, „munteanul de la Kremlin”, se pare că a fost conceput după ce Mandelstam a văzut, în timp ce era în vacanță în Crimeea, efectele marii foamete, ca urmare a colectivizărilor forțate ordonate de Stalin și a încercării dictatorului de exterminare „culacilor”. După numai șase luni, Mandelstam a fost arestat. Totuși, după ce s-au derulat procedurile obișnuite de investigație, viața i-a fost cruțată, mai mult chiar, nu a fost condamnat la executarea unei pedepse în Gulag. Acest eveniment extraordinar a fost explicat de istorici prin interesul pe care l-a arătat Stalin față de soarta poetului.

Mandelstam a fost „doar” exilat la Cherdin, în nordul Uralilor. După o încercare eșuată de sinucidere, regimul exilului a fost îndulcit, i-a fost interzis să se mute în orașele mari, dar a permis să-și aleagă reședința. Soția l-a urmat la Voronej. Cea mai cunoscută este epigrama despre Stalin scrisă în 1933, epigrama care, recitată în multe locuri de către autor, s-a dovedit un act de imprudență care l-a costat libertatea. Iată epigrama în traducerea lui Emil Iordache:

„Viețuim, dar sub noi țara tace
mormânt.
Când vorbim, nu se-aude măcar un
cuvânt.

Iar când vorbele par să se-nchege
puțin,
Pomenesc plăieșul urcat la Kremlin.
Are degete groase și grele,
Sunt cuvintele lui de ghiulele.
Râd gândacii mustăților strâmbe
Și-i lucesc a năpastă carâmbii.
Are-o turmă de sfinici cu gâturi
subțiri-

Semioameni slujindu-l umili-
Care șuieră, miaună, latră câinește,
Numai el, fulgerând, hăcuiește.
Potcovar de ucazuri, forjează porunci:
Glonț în ochi, glonț în frunte și glonț în
rărunchi.

Orice moarte-l desfată deplin
Pieptu-i larg de cumplit osetin.”

Osip a murit în Gulag în anul 1938. Nadejda și-a dedicat viața recuperării operei poetului. Totodată este autoarea unor memorii publicate și în România: „Speranța împotriva speranței” și „Speranța abandonată”.

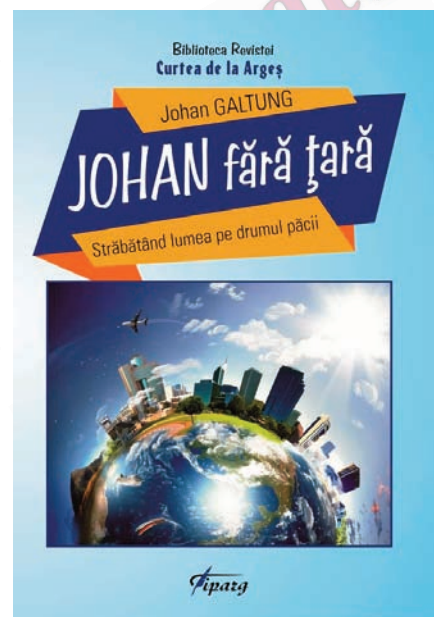
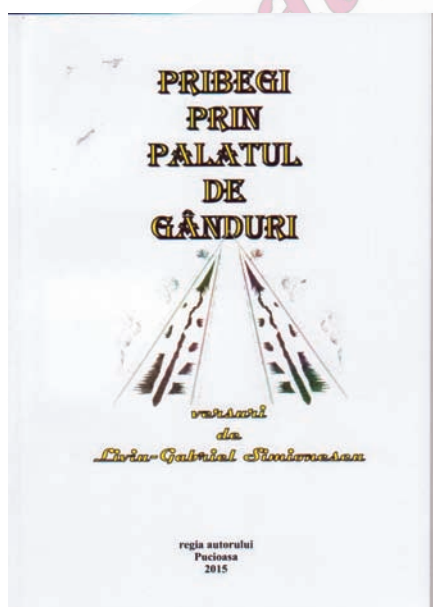

Osip Emilievici MANDELSTAM

Va urma:

Natalia Soljenițin
Elena Bulgacov

Propus de F.G.

Cărți noi în biblioteca revistei Climate literare

